ÕPETAJATE LEHT

Laupäev

ILMUB 1930. AASTA SEPTEMBRIST

3. august 1991

hind 20 kop

Nr 31

EINO PÄRNAMETSA foto

No kes see nüüd suvesüdames koolielust kirjutab. Terve heinakuu sipleme ülepeakaela vabaturuhindades ja leidub muidki mureteemasid. Nii mõtlesin, kui asusin maakondade ajalehti lappama. Aga võta näpust, muu kõrval muretsetakse ka kohaliku hariduselu arengu üle.

Kas äraaetud hobused lastakse maha?

tunneb 13. juuli **"Järva Teatajas"** hirmu **Helmi Tohver.** Kirjutaja muretseb Järva–Jaani Põllutöökooli õpetajate ja meistrite tuleviku pärast. Põhikontingent on koolis töötanud 25–33 aastat ja pensionieeliku (ehk riskigrupi) seisusesse tõusnud. Nüüd ei suuda kool enam kõigile täiskoormust pakkuda ning lisaks ähvardab kooli veel sulgemisoht.

Diplomijärgsele (tehnik, insener, agronoom) tööle minna on hilja, teise kooli – väheusutav (korter, vaba koht), sest kutsekoolide õpilaste arv väheneb. Ehk soovib "tädistunud" üldhariduskool elujõus meesõpetajaid? Kes sedagi teab?

Mida teha? Kirjutaja paneb ette lubada vabaks jäänud inimesed mõni aasta varem pensionile, nagu valdavalt pealinna ametkonna spetsialistidega tehti või siis arvata töötatööliste kategooriasse, et nad saaksid töötu abirahagi. Sinna peaksid kuuluma ka need, kes on sunnitud alakoormusega töötama.

Kuidas on lood teistes kutsekoolides? Andke sellest kirja teel meie ajalehele märku.

Kes sügisel koolis õpetama hakkab?

küsib 16. juuli **"Viru Sõnas"** ajakirjanik **Helgi Pajo** Lääne–Viru haridusosakonna nõunikult–inspektorilt **Liidia Piirsalult.** Ja viimane selgitabki, kuidas näeb välja viimaste aastate sunnitud

Suvekaja

vaba suunamine. Kõrgkooli lõpetanu läheb tööle, kuhu tahab. Õigemini küll sinna, kus soodsamad olud, s.o hea palk ja avar korter. Ennekõike loomulikult Tallinna ja Tartu, kõlbab ka kuurortlinn Pärnu.

Maikuus korraldati TPedIs lõpetajate ja maakondade esindajate ühisnõupidamisi. Hilja küll (kuigi Rakvere rahvas käis ka mitu korda varem maad kuulamas).

Mida siis kuuldi? Inglise keele eriala 19 vastuvõetust jõudis lõpusirgele vaid 8, kellele pakuti üle Eestimaa 80 vaba kohta. 7 lõpetajat aga teatas, et nemad lähevad tööle ministeeriumidesse ja keskasutustesse, vaid üks oli nõus minema Viimsi keskkooli. Tuleb välja, et lõpetajal polegi mingit kohustust kooli minna. Mis seliest, et riigi rahaga õpetajaks õpitud.

Lääne–Virus tuntaksegi kõige enam puudust inglise filoloogidest. Väljapääsuks otsiti üles kõik pensionärid ja nende peale nüüd loodetaksegi. Arvele võeti ka süvaõppega klassides õppinud keskkoolilõpetanud, kes (kui kõrgkoolieksamid ebaõnnestuvad) ehk soostuvad kooli tulema. EHA on nõus neile täienduskoolitust korraldama.

Ei jätku poiste kehalise kasvatuse õpetajaid (6 oleks hädasti vaja). Noored mehed aga esitavad kõrgeid nõudmisi palga ja korteri suhtes. Tuleb juurde leida küll staadionimeistri, elektriku või kojamehekohti.

Et lapsed sügisest õpetatud saaksid, läheb vaja 150–200 pensionäri abi.

Miks noor õpetaja ei taha kooli tulla?

küsib 5. juuli **"Põhjarannikus" Pille Liimal** "pedagoogihakatiselt", TPedI algklasside eriala tudengilt **Luule Trummarilt.**

Neiu arvab, et noorel polegi maakoolis kohta, kuhu tulla. Vanemad pedagoogid vaatavad teda sellise pilguga, nagu tulnuks ta nende eest kohta ära näppama. Maakooli peetakse tudengite hulgas viimaseks kohaks ja sinna lähevad vaid need, kes mujal läbi ei lõö. Maakooli laste tase oleneb õpetajast, tema silmaringist ja tahtmisest lastega tegelda. Ent "tänu" meie majandusmuredele ei jätku selleks pahatihti ei aega ega jõudu. Õpetaja üksi ei tee midagi, kui pole kodu ega vanemate toetust. Üks algklassiõpetaja kurtnud, et kui tema lastega tunnis raamatuid ei loeks, ei loeks nood üldse.

Paljud noored inimesed tulevad kõrgkooli lihtsalt olemise (aja veetmise?) pärast. Arvatakse, et algkooliõpetajale piisab 1+1 teadmisest.

Luule Trummar õppis 3 kuud Saksamaal ja ütleb, et seal ta alles mõistis, mis väärtus on haridusel ja haritusel. Meil teeb aga kõige enam muret see, et paljud püüavad selgeks teha, et õppimisel ja haridusel pole mingit mõtet. Maksab vaid raha, mille ümber keerleb kogu elu. Inimsuhted on asendunud rahasuhetega.

Hirmus, et rahaga makstakse kõik kinni – harimatus, kasvatamatus ja kultuuritus. Nii mõtleb "õpetajahakatis".

Lõpetuseks Eestimaa elust meie lugejale tuttava (vt "Õpetajate Leht" nr–d 6 ja 7, 1991) väliseestlase pr **Evi Lepiku,** Göteborgi 6kl eesti kooli juhataja pilguga.

2. juuli **"Saarte Hääles"** usutleb teda ajakirjanik **Ragna Malm.**

Kuidas Rootsi Kuningriigi koolijuhataja Saaremaale sattus? "Eelmisel aastal kohtusime Eesti õpetajatega. Käisime ka Saaremaal, kus sattusin kokku haridusosakonnast Ellen Rannaga ja tema palus mõneks ajaks tulla Kuressaarde rootsi keelt õpetama. Pole seda varem iialgi

(Järg 2. lk.)

LK Tänasest lehest saate teada:

1–2 missugused on õpetajate mureprobleemid rajoonilehtede kajastuses

2 mida mõistus ütleb emakeele ausamba kohta

3 millega annab EKJÜ oma olemasolust teada.

3 kuidas näeb kooliuuendus välja Lätimaal.

4 ajalooõpikute autorist Emma Assonist.

4–5 õikuskuu tähtpäevadest ja rahvapärimustest.

5 tähtpäevamärkmeid Ungern–Sternbergist.

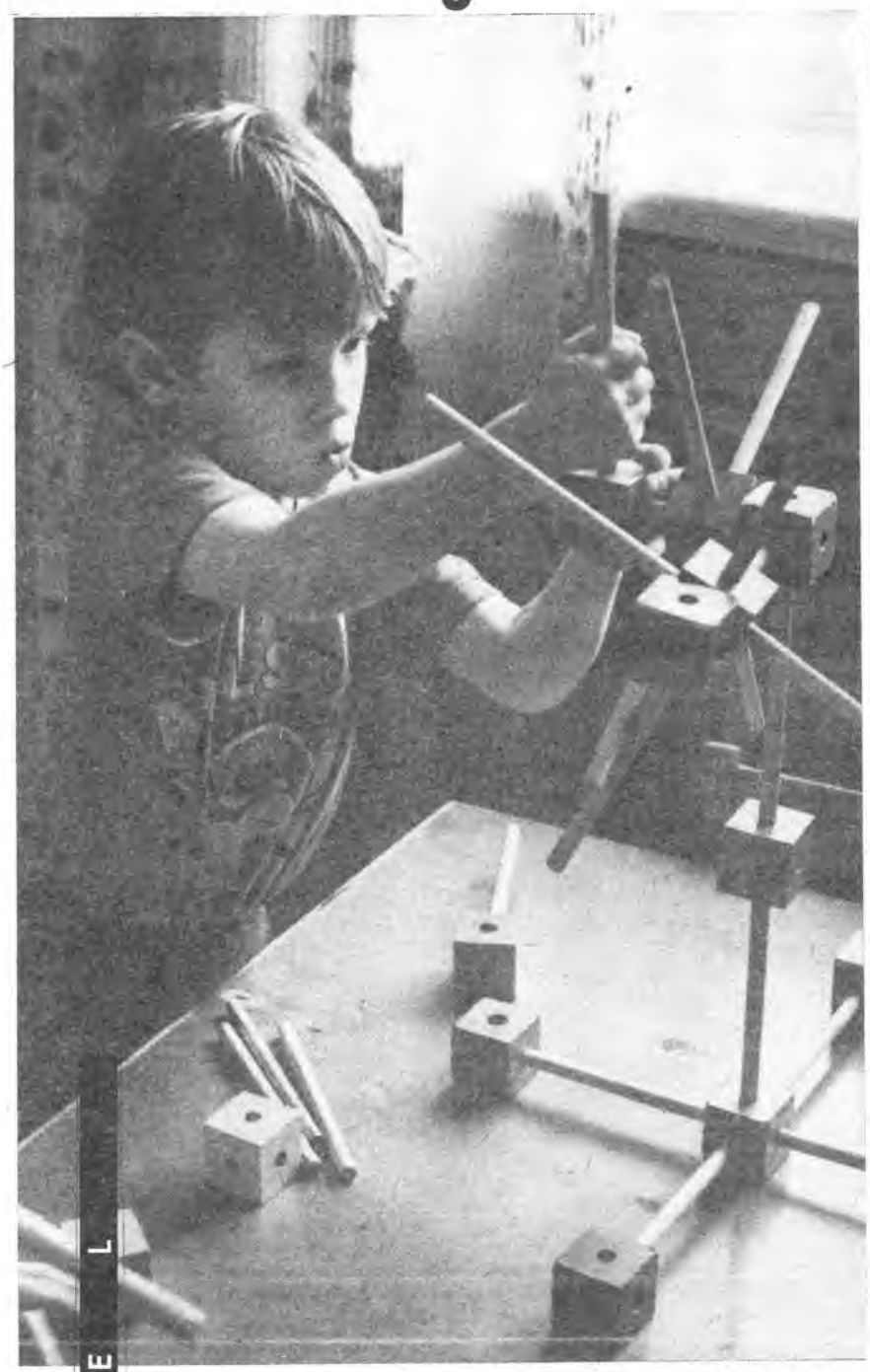
6 Aseri koolilaste Saksamaal käigust.

7 mida N Liidust kuulda.

8 mitmesugust infot

TALLINNA ÜLIKOOL
Akadeemiline Raamatukogu

TÕNU KALLE foto

REPLIIK

Tule, mõistus, koju!

Ühiskonna lagunemise üks tunnusmärke on see, kui tõelisi väärtusi püütakse asendada pseudoväärtustega. Tunnetades oma jõuetust midagi praktiliselt lahendada, midagi reaalses argielus parandada, fetišeeritakse pelgalt sümboleid kui tegelikkuse armetuid aseaineid.

Nii kipub olema ka meie armsa ja õnnetu emakeelega. Virumaa Fondi õilsates taotlustes ja missioonitundes pole põhjust kahelda, küll aga pompoosse emakeelesamba mõistuspärasuses. Kellele küll on praegusel k i t s a l a j a l vaja sellist luksust, mille püstitamiseks nii otsatult rahva raha läheb? Mõõdetakse ju kulutusi sambale kuuekohaliste arvudega! On meil tõesti emakeelega kõik muu sedavõrd korras, et võime hakata raha kivisse taguma? Niisama hästi võiksime püstitada monumendi näiteks vorstile. Söönuks rahvas aga sellest ei saaks.

Meil pole kümneid emakeelealaseid käsiraamatuid, mis peaksid olema igal kultuurrahval. Meie "Õigekeelsussõnaraamatu " II trükk on saanud 13aastaseks ja lonkab mõlemast jalast. Põhjalikku uuenduskuuri ootab emakeele õppekirjandus. Jne. Seda kõike ei saa me endale lubada, sest meil puudub selleks... raha. Ühest küljest ei leidu Maarjamaal enam nii altruistlikke autoreid, kes sümboolse honorari eest oleksid valmis looma oma rahvale püsiväärtusi. Teisalt on takistuseks paberi ja trükikulude lausa kosmilised hinnad. "Eesti keele õpetamise metoodika käsiraamatu" kaanehind ähvardab turumajanduse tingimustes tõusta juba 60 (!) rublani. Kas hakkab õpetaja või üliõpilane sellise summa eest endale vajalikku teost soetama? Vaevalt. Kust leida vahendeid raamatu jaehinna alandamiseks?

Ääremaadel (ja mitte ainult seal) on kisendav puudus emakeeleõpetajatest. Kutsega õpetajaid jalutab küla vahel ringi küll, aga koolist hoiavad nad end targu kõrvale... töö ülemäärase raskuse tõttu. Küllap on üheks põhjuseks ka vajalike õppematerjalide kasinus. Võru maakond on sunnitud rakendama äärmuslikke meetmeid, lubades mitme õppeaine (sealhulgas ka emakeele) õpetajatele maksta tervelt 25% kõrgemat palka, kui nad Setumaa koolidesse tööle asuksid. Võib–olla peibutab see vähemalt keskharidusega noori, kellele kõrgkooli uks suletuks jääb ja kes oma kogenematuses ei tunneta õpetajatöö vastutusrikkust. On nähtud juba selliseidki emakeeleõpetajaid, kes oskavad lapse vihikusse kirjutada "Kodutöö tegematta!"

Tegemata on meie emakeelerindel tõesti väga ja väga palju, sest puudub igasugune konstruktiivne süsteem. Selleks on vaja tugevat majanduslikku alust, mida me aga niipea ei saavuta. Seepärast tundubki emakeelesamba rajamine ennatlik olevat. Naiivne on lootus, et pärast õppekäiku emakeelesamba jalamile hakkavad lapsed oma emakeelt rohkem austama ja õppima. Kui pole õigeid õpetajaid ega õpikuid, kirjutavad õpilased ikka "Ekskursjoon emakeele sammba juurde" vms.

Enne tuleks madalamal asjad korda seada, siis võib ka sambaga kõrgusse pürgida, natuke defileerida ja hõisata k o r d a s a a d e t u ülistuseks. Aga mille üle praegu hõisata? Kas sellel puhul, et me oma keelekultuuri silmanähtava allakäigu juures ikka veel olemas oleme?

Vägisi meenub paralleel N Liiduga, kus on aastakümneid taotud miljoneid rublasid näiteks J. Gagarini (olematut?) kosmoselendu jäädvustavatesse monumentidesse. Jõukas riik võiks ju endale mõnesugust paraaditsemist lubada, aga meie...?

TOOM ÕUNAPUU

"Ekskursjoon emakeele sammba juurde..."

PÄEVAATEMAADE

Suvekaja

(1. lk järg.)

proovinud, sest olen pigem eesti keele õpetaja. Kahe nädalaga ei tee imet, et võõrast keelt suhu saada. Aga huvi on suur, 2 gruppi, kokku 50 huvilist."

Mida arvab koolijuht Eestimaa hetkeseisust?

"Inimesed ei suuda millegipärast näha seda, mis on siin head ja ilusat. Kergem oleks elada, kui sellele mõelda. Ei ole ilmas ühtegi maad, kus poleks omi muresid. Mul on siiski usku tulevikku, sest eestlaste jonn on aidanud neid säilida siiamaani. Aga just praegu peaksid eestlased rohkem kokku hoidma.

Üldise virinaga olukorda ei paranda. Kõige paremini saab edasi sõbralikkusega, kõikvõimalike läbirääkimiste teed mööda."

Öeldakse ju, et kõrvalt näeb paremini. Võtkem siis neid nõuandeid kuulda.

Maakonnalehti sirvis
ÜLO TIKK

Kuidas on lood teie pool? Kirjutage meile!

Ikaldus lasteraamatute põllul

"Eesti Raamatu" endise laste– ja noorsookirjanduse toimetuse juhataja, nüüd rendiettevõtteks ümbersündinud "Tiritamme" direktor **Andres Jaaksoo** helistas mulle, et õigeks õiendada üks minu tehtud viga. Nimelt kirjutasin ma 13. juuli ÕpLis, et Laste Loomingu Majas lasteraamatuillustratsioonide näitusel "Jaan Tammsaare töid vaadates näeme, kui paljust kaunist, rahvuslikust kunstist meie lapsi väevõimuga ilma jäetakse, sest raamatud, mille illustratsioonid näitusel on, pole ükski ilmunud." Nii see ei olevat. J. Tammsaare ekspositsiooniosa algab tema diplomitööga, s.o piltidega vendade Grimmide muinasjuttudele, mis on ilmunud, ja lõpeb avaldamata töödega.Ühed, mis kindlasti enam ei ilmu, on kirjastuse "Raduga" mõni aasta tagasi tellitud illustratsioonid Eestit tutvustavale raamatule, mis oli mõeldud Mongoolia RV lastele. Kirjastus tühistas lepingu, sest mongoollaste tellitud tiraaž teda enam ei rahuldanud – see osutus liiga väikeseks, seega vähetasuvaks. Lasteraamatud, nagu kõik muudki raamatud, kallinevad omahinna alusel. Mõned neist illustratsioonidest on nüüd meil trükitud plakatitena. Raamat aga kavatsetakse ümber töötada ja välja anda eesti lastele eesti folkloori pinnal – rahvalaulud, muinasjutud, mõistatused, vanasõnad. Vahest rohkem kui mongoollased või eestlased, vajaksid seda raamatut Eestis elavad teistest rahvustest lapsed, et maast–ma-

Teine J. Tammsaare illustreeritud raamat, Jakob Kõrvi "Veealused", seisvat trükikojas juba väga kaua. Nii et päris täisviga ma siiski ei teinud.

Omaaegses Eesti Vabariigis ilmus J. Kõrvi lastelooming Eduard Viiralti illustratsioonidega, siis "Veealused" veel ENSVs üksikjutuna, kuid mitu põlvkonda lapsi pole Jakob Kõrvi kõiki muinasjutte üldse lugeda saanud. Nagu paljut muudki lastekirjanduse klassikast. Aga mitte ainult klassikast. Praeguste laste lugemisvara muutub järjest kesisemaks, sest raamatupoodidest pole neile enam peaaegu midagi muud osta kui koomikseid, pildivihikuid, needki enamuses usuteemalised "Värvi ise"–tüüpi kehvakesed. Siiski ka "Winnetou" nii vihikute kui ka kõvakaanelisena, samuti kallist "Winnetou jälgedes". Kas pole ärevuseks põhjust rohkem kui küll? Lastekirjanduse kirjastamine on sattunud turumajandusele ülemineku ohvrina olukorda, mida Asta Põldmäe juunikuu "Loomingus" tabavalt nimetab "teeks kirjaoskuse üldisele ja täielikule likvideerimisele". Suures mures on meie lastekirjanikud – lasteraamatute kirjastamine on sama hea kui ikaldunud, kirjastuses seisvast paarisajast käsikirjast on 3/4 lasteraamatud. Mures peaksid olema lastevanemad, lasteaednikud ja kooliõpetajad. Nemad õpetavad lapsed küll lugema, aga lugeda pole varsti midagi peale õpikute (kui neidki!). Kust tuleb siis lugemisharjumus, kust tuleb vaimsus? Meie lastest on saamas täiskasvanud, "kes haruharva võtavad kätte mõne raamatu või üksnes juhtumisi löövad lahti ajakirja." Veel seisab "Raamatuvaksikus" nr 3 (1990) mustvalgel: "... Sellega seoses kerkivad erilised probleemid arengumaades, mis hiigelkampaaniate kaudu asuvad kirjaoskamatust likvideerima. – Igal sammul selgub, et suurem osa kirjaoskuse omandanud täiskasvanuist minetab selle samas, kuna pole piisavalt lugemismaterjali, mis vastaks nende vajadustele ja huvidele." Võib–olla polegi kaugel aeg, kui meie lapsed minetavad lugemisoskuse nagu arengumaade täiskasvanud.

Lasteraamatutest kui oma tähtsamatest töövahenditest ilmajäämine ähvardab ka pedagooge. Juba ammu pole neid piisavalt (kooli)raamatukogudeski, sest raamatutel on paraku omadus füüsiliselt kuluda, ära loetud saada, paljusid, mis umbvalest nõretavad, ei kõlba lastele enam pakkuda.

Et lastel on omadus välja kasvada mitte ainult kleitidest ja pükstest, vaid ka raamatutest – aina vajavad nad uusi ja eakohasemaid –, peaks häirekella lööma Haridusministeeriumgi. Või mis sest kellalöömisest, oma osalust peaks pakkuma, valitsuselt aru pärima ja lasteraamatute kirjastamisele rahatoetust nõutama. Hea, kui siinkohal muna kana õpetaks, ja seda juba tehtud olekski.

Lastekirjanikud rääkisid oma murest lastekirjanduse pärast 23. aprillil Kirjanike Liidu nõupidamisel (vt "Sirp" nr 18, 20, 21, "Looming" nr 6, 1990). Südamevalu suurendab "Eesti Raamatu" laste– ja noorsookirjanduse toimetuse muutmine rendiettevõtteks "Tiritamm". "Tollest uuest ("Tiritammest" – V.L.) kardetakse tulema lausa meie kõikide silme all veel üht uut üleliidulise alluvusega katsetehast, milles eesti lasteraamatule enam kohta loota ei olegi," teadvustas ohuseisust EKL lastekirjanduse komisjoni esinaine Ellen Niit. Ehk on hirmul suured silmad?

Juhust kasutades palusin Andres Jaaksoolt kirjastusepoolseid selgitusi nii lastekirjanduse hetkeseisu kui ka "Tiritamme" ülesannete ja tulevikukavade kohta. Kuuldust annan teada järgmises ÕpLis.

VIIVE LEHT

Teel kirjaoskuse üldisele ja täielikule likvideerimisele

Kolm pöördumist*

Eesti Koolijuhtide Ühenduse (EKJÜ) veteranide nõukogu ühendab suure staažiga koolijuhte, kes direktorina on juba erus või on seda sammu astumas. Praegu ei ole meil veel täielikku andmepanka kõigi koolijuhtide–veteranide kohta, kuid on ilmne, et nende arvu tuleb väljendada kolmekohalise numbriga. Ainuüksi laialttuntud keskkoolidirektoreid–veterane võib soravalt 30 ringis üles lugeda. Nimetagem siinkohal neist kümmekond – Paul Lehestik Põlvast, Heino Mägi Otepäält, Nikolai Paisnik Kanepist, Ado Sepp Tõrvast, Leonhard Vaide Märjamaalt, Artur Tiki Tallinnast, Robert Adamson Loksalt, Ervin Kukk Rakverest, Harri Salmisto Tapalt, Uno Erdman Jõgevalt, Evald Laprik Viljandist, Olga Kängsep Vändrast, Saima Vainola Koselt.

Kui keegi kirjutaks neist ja paljudest nimetamata jäänutest raamatu, võiks igale raamatule panna pealkirjaks – koolile pühendatud elu. Neil on seljataga 20–30–40 koolijuhi aastat – ja missugust aastat veel! Nüüd on nad loobunud aktiivsest organiseerimistööst koolijuhina, aga nende käes on praktiliselt piiritu kogemuste ja oskuste pagas mis tahes probleemi lahendamiseks. Paljudes kohtades on seda teadvustatud ja direktorid–veteranid rakendatud vähem energiat, kuid palju tarkust nõudvatel töökohtadel. Selgub aga, et on kohti, kus see tohutu potentsiaal jäetakse kasutamata ainsa põhjendusega – stagnamees, ei kõlba uude kooli.

See otsustus lähtub kahest väärast eeldusest ega saa seetõttu olla tõsi.

Esimene: arvatakse, nagu meil oleks juba mingi uus kool või et kohe–kohe see tekib. See on täielik utoopia – sellel aastatuhandel ei juhtu Eesti kooliga sisuliselt midagi olulist. Ega mõne keskkooli gümnaasiumiks või tehnikumi kolledžiks nimetamine muuda asja sisuliselt. Kõige lühem tee kooli sisuliseks muutmiseks on uued õpikud, igas aines mitu õpikut, mille hulgast õpilane ja õpetaja võivad valida. Ka see on aega nõudev ettevõtmine, aga ometi kõige kiiremini eesmärgile viiv. Inimese – õpetaja – muutumine on palju aeglasem.

Ja sellel õigel teel me tõepoolest oleme, uusi õpikuid kirjutatakse. Onneks on meil selleks paremad võimalused kui lõunanaabritel – meil on oma autoreid. Ferdinand Eisenit jääb ümbritsema aegumatu aupaiste, et tal ministrina jätkus mehisust võidelda rahvuskooli eest kõige umbsematel aegadel, seista mõnikord koguni oma väärikuse alandamise hinnaga originaalõpikute loomise eest ajal, kui seda peeti ennekuulmatuks natsionalismiks. Sellega aga säilitati õpikute loomise potentsiaal ja traditsioonid.

Lätis ja Leedus tõlgitakse praegu vene keelest oma emakeelde Telgmaa–Nurga matemaatikaõpikuid ja töövihikuid. Naabrid kinnitavad, et nad on sunnitud seda tegema, sest neil endil pole kedagi, kes võiks kirjutada.

Peab aga kohe märkima, et meie autorid vananevad ja igal võimalikul viisil tuleks stimuleerida noort järelkasvu.

Teine väär eeldus on see, et koolijuhid–veteranid on stagnamehed. Just nemad ei ole seda. Enamik neist kujunes välja stagnaeelsel perioodil nn Hruštšovi sula ajal. Stagnamehed, kel puudub missiooni– ja küllaldane vastutustunne, kes soovivad kergemini läbi saada, vähem tööd teha ja paremini elada, on tulnud hoopis nooremate hulgast.

Mida kõige olnu eitamine ja lammutamiskirg kaasa toob, näeme praegu kõige selgemini põllumajanduses. Alustati teenekate majandijuhtide punaparuniteks sõimamisega. Jätkati suurmajandite kibekiire lammutamise nõudmisega, nagu võiksid talud kohe rahva ära toita. Nagu ei teataks, et endised jõukad talud loodi põlvkondadega. Tulemus on käes. Nimekad majandijuhid paluvad oma nime

EKJÜ veteranide nõukogu annab oma olemasolust teada

ajalehes mitte avaldada, kardavad naerualuseks sattuda (PL, 11.06.91). Meist sõltumata tekkinud raskustele majanduses lisandub veel see, et moraalselt on pind suurmajandite jalge all kõikuma löönud. Aga suurmajandid peavad veel küllalt kaua rahvast toitma. Kui nüüd nälg juba uksele koputab, pasundavad needsamad hääletorud valjult – süüdi on valitsus, peaminister eriti.

Siit e s i m e n e pöördumine: Haridusministeeriumi töötajad, hariduskoondiste, –osakondade ja –ametite juhid, kes pole veel täielikult haaratud totaalsest eitamisest – kasutage koolijuhte–veterane ekspertide, nõuandjate või ka inspektoritena, – paremaid pole teil kusagilt võtta. Nad on ühtlasi ka stabiliseerijateks, et lammutamisega sel ajal, kui midagi olulist ei looda, liiga kaugele ei minda.

Teine valdkond, kus koolijuhid–veteranid on asendamatud, on viimaste aastakümnete kooliajaloo ja selle silmapaistvate persoonide talletamine pedagoogika ajaloo jaoks. Ka kõige halvematel aegadel on olnud midagi, mis ajajärgu kiuste ajast ette küünib.

Oli koole, kus sel ajal, kui suruti peale Lipetski meetodit, uuriti J. Käisi, õpiti tundmata teost "Isetegevus ja individuaalne töö" ja töötatigi õpilastega individualiseeritult.

Sel ajal, kui algaste muudeti 3klassiliseks, oli koole, kus tehti ettevalmistusi üleminekuks 6klassilisele algkoolile.

Ajal, kui võimutäius oli partei käes, oli koole, kus koostati ametijuhendeid ja koolikäsiraamatuid, kus igaühe kohustused–õigused–vastutus olid kindlaks määratud, kaasa arvatud parteiorganisatsiooni ja selle funktsionääride oma.

Oli koole, kus juba 25 aastat tagasi lubati üks lõpueksam valida lõpetajatel endil.

Oli koolijuhte, kes juba siis rääkisid, et õpilast võib järgmisse klassi üle viia puuduliku hindega, et ka lõputunnistusel võib olla puudulik hinne.

Oli koolimehi, kes kabinetisüsteemist vaimustumise ajal juhtisid tähelepanu selle väga olulistele puudustele. Oli vähemalt üks kool, kus mindi kabinetisüsteemilt tagasi klassisüsteemile.

Oli koolijuhte, kes oma mittestandardse mõtlemise pärast olid korduvalt ohus ja kus Haridusministeerium, tehes küll kära, pani halvima ärahoidmiseks käe ette.

Oli koole, kus õpilased said tugeva ettevalmistuse iseseisvaks tegevuseks, olgugi pioneeri– ja komsomoliorganisatsiooni kaudu, kus aga põhikirja esimene punkt nende organisatsioonide poliitilisest suunitlusest jäi üsna tähelepanuta. Võib ju palju ironiseerida nendel teemadel, kuid võib ka küsida – on see palju parem, kui õpilasorganisatsioonidest pole muud järele jäänud, kui harrastustegevuse juhatajad.

Kõige selle taga seisid suure missioonitundega eluaegsed koolimehed (ka mõned naised), kelle koolides ei juhtunud seda, et tunnid jäid andmata, et õpilased puudusid koolist nädalate kaupa või kadusid päeva keskel tundidest, et koolimaja ümber lokkasid nõgesed ja malts.

Kõik see ja palju muud positiivset on olnud ning on korvamatu kahju, kui see kõik kaob olematusse koos nendes sündmustes osalenutega.

Siit t e i n e pöördumine Haridusministeeriumi, EHA, Pedagoogikamuuseumi või veel kellegi poole – sõlmida eluaegsete koolijuhtidega leping oma mälestuste kirjapanemiseks. Ei hakka ju inimene oma mälestusi korrektselt vormistama, kui pole tellimust.

On k a k o l m a s pöördumine, seda võiks tinglikult nimetada aupensioni probleemiks.

Inimeste tööpanus oma maa ja rahva heaks on erinev. Nii on see ka koolijuhtidega. Kaks viimast palgajuhendit on võimaldanud koolijuhi tööpanust palga määramisel arvestada. Ei ole õiglane, kui pensioni määramisel tööpanust üldse arvesse ei võeta. Jutt ei ole senistest personaalpensionidest, mille puhul lähtuti sageli parteitruudusest või mõnedest teistest formaalsetest tunnustest. Jutt on koolijuhi elu ajal antud tööpanusest, mida ei või maha salata ka pensionile minnes.

Õigus Sotsiaalhooldusministeeriumile niisugune ettepanek teha olgu ainult, ja üksnes Eesti Koolijuhtide Ühendusel ja nimetatagu seda aupensioniks, soodustuspensioniks, kõrgendatud pensioniks või veel kuidagi teisiti, mis ei meenutaks senist personaalpensioni.

Ülemnõukogu tegi valitsusele ülesandeks esitada 15. novembriks kinnitamiseks soodustuspensioni saamise alused. Sotsiaalhooldusministeerium peab EKJÜ algatusel esitama valitsusele ettepanekud, milles

– vanusepensioni määramisel oleks arvestatud koolijuhi eluajal antud tööpanust,

– koolijuhiamet arvataks nende hulka, kellele hakatakse maksma väljateenitud aastate pensioni.

Eriti ebaõiglases olukorras on paar aastat tagasi ja varem pensionile läinud koolijuhid. Neile arvestati vanusepension ju eriti madala palga pealt. 15. juuniks pidi valitsus esitama Ülemnõukogu sotsiaalkomisjonile kooskõlastamiseks pensionide ümberarvestamise juhendi, milles pensioni määramisel aluseks olnud töötasu korrutatakse keskmise töötasu kasvuindeksiga. Sellest juhendist me praegu midagi ei tea ega tea ka, kas see likvideerib ebaõigluse.

Nende kolme probleemi tõstatamisega annab EKJÜ veteranide nõukogu enda olemasolust teada.

KALJO PILT

* Sõnavõtt haridusjuhtide nõupidamisel 17. juunil Kosel.

TÕNU KALLE foto

Lätimaa kooliuuendusest

Rohkem kui 600 läti soost õpetajat ja haridustegelast üle maailma kogunes 15.–19. juulini Riiga.Sealt edasi mindi Lätimaa mitmesse kooli, et arutada aktuaalseid haridusküsimusi. See oli jätkuks mullusele kokkusaamisele Münsteris (Saksamaa). Siit ka konverentsi nimetus "Minstere 2 Riga". Konverents aga ei mahutanud kaugeltki mitte kõiki osaleda soovijaid. Valik tehti kolmel tasandil: 1) haridusministeeriumi kulul kutsutud erksama mõtlemise ja teotahtega õpetajad, õppejõud, koolijuhid ja teised haridustegelased, 2) rajoonide läkitusel preemia korras suunatud haridustöötajad, 3) vabatahtlikud, kellel rahakott võimaldas 350 rbl tasuda.

Tööpäevad olid ülimalt pingelised. Töötas 29 sektsiooni. Lisaks veel seminarid ja kohtumised, pressikonverentsid... Rohkem kui sajal Austraaliast, Ameerikast, Canadast, Saksamaalt, Šveitsist jm kutsutud ülikoolide õppejõududel ja koolitegelasel oli, millest rääkida. Asjalikke ettekandeid oli ka Lätimaa kooliuuendajatel.

Lisaks väärtuslikule informatsioonile tegi kadedaks kõrge organisatsiooniline tase, osavõtjate asjalikkus, töine õhustik ning ka meelelahutuslik osa.

Siit esimene paralleelitõmbamine meie tegemistega. Kas ei ole "Minstere 2 Riga" organiseerimisest malli võtta ka meie II ülemaailmsete Eesti õpetajate päevade organiseerijatel? Kas need päevad peavad ikka toimuma 1993. aastal – koolinoorte laulupeoga seotult? Kas me ei vajaks analoogilist teavet maailma pedagoogika päevaprobleemidest varem? Meie kooliuuendus kipub õppeplaanide, *curriculumi*, õpikute ja koolikorralduse kõrval jätma tagaplaanile kõige tähtsama – kuidas, milliste meetodite ja vahenditega teadmised õpilasteni viia. See on aga maailma hariduselus probleem nr 1, nagu ka J. Käisil, kes pidas koolis kõige olulisemaks mitte seda, mida õpetada, vaid seda, kuidas õpetada, kuidas iga õpilase individuaalsust arvestada ja tema sotsiaalsust arendada.

Need probleemid olidki arutusel "Minstere 2 Riga" alternatiivkoolide sektsioonis, kuhu allakirjutanu oli kutsutud vist kogu kokkutuleku ainukese muukeelse ettekandega J. Käisist ja tema ideede rakendamise kogemustest. Ettekanne haakus ülevaadetega Montessori, Waldorf–pedagoogika, Freinet', Kerschensteineri jt pedagoogiliste süsteemidega, mida lätlased tahavad hakata juurutama sellest sügisest. Huvi äratasid ka entusiastide loodud nn rahvakool, "roheline kool" jt. Edukaks alustamiseks ja tegutsemiseks otsustati liituda, moodustada alternatiivkoolide assotsiatsioon, töötada välja oma põhikiri (aluseks üleliiduline dokument eksperimenteerivate koolide kohta) ning taotleda ainelist abi (moraalne, aga ka mõningane aineline toetus ministeeriumilt on neile ka senini üsna tõhus olnud).

Siit teine paralleel.

Meil tegutsevad või ka on alustamas eri filosoofilistel alustel, kuid aktiivsuspedagoogikal tuginevad koolid. Kõigi nende eesmärgiks on luua lapsesõbralik, individuaalsust ja sotsiaalsust arendav kool. Kuid kõik need koolid tegutsevad omaette, lähemate ja kaugemate sõprade abiga. Varem või hiljem muutuvad aga nendel põhimõtetel töötavad koolid valdavaks ka meie haridussüsteemis. Arenev Eesti vajab ju tegusaid, loovalt mõtlevaid ja koostöövõimelisi isiksusi.

Kas ka meil ei oleks aeg ühineda? Koos oleks kergem tagada tunnustamist kõrgemalt poolt, lahendada finants– ja majanduskü simusi, õppevahendite muretsemist, täienduskoolitamist. Oleks ka mõttekaaslaste liit, kus saaks arutada põhimõttelisi metoodikaküsimusi. Tore oleks, kui selline initsiatiiv tuleks haridusministeeriumilt nagu Lätimaal.

ENN SIIM,
Kolga 9kl kooli direktor

Tore oleks, kui initsiatiiv tuleks haridusministeeriumilt nagu Lätimaal...

PÄEVAÕPETAJATE MAADE

Emma Asson
1950. aastate lõpul

Ajalooõpikute autor

Emma Asson (1889–1965)

Kõrgharidusega eesti naiste esimese põlvkonna aktiivse esindajana osales E. Asson Eesti riigi loomisaastate poliitilises elus ja naisliikumises. Eelkõige oli ta aga pedagoog, kes palju aega pühendas oma eriala õppekirjanduse koostamisele. Ta elu ja tegevus väärib lähemat tundmaõppimist.

Emma Asson sündis 13.(1.) juulil 1889. a Võrumaal Vaabina vallas kooliõpetaja Reinhold Assoni perekonnas. Haridustee viis Võru tütarlastekoolist (1899–1904) Tartu Puškini tütarlastegümnaasiumi, mille ta lõpetas 1907. a kuldmedaliga. Samal aastal astus ta Peterburi Kõrgematele Naiskursustele, nn Bestuževi kursustele. Kõrgemad naiskursused lõpetas ta 1910. a mais üldajaloo alal.

1910. a sügisest 1919. a aprilli lõpuni töötas E. Asson õpetajana Tartu Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumis. Selle kooli, esimese eesti õppekeelega keskkooli (asut 1906) vajadusi arvestades avaldas ta 1912. a oma esimese õpiku "Wana ajalugu".

1912/13. õa õppis E. Asson töö kõrvalt Tartu ülikooli juures üheaastastel keskkooliõpetajate kursustel. Sel aastal oli kursuste ajaloo–osakonnas 11 kuulajat, neist kolm naist. Ta omandas keskkooli ajalooõpetaja kutse. 1916. a kevadel sooritas ta ajaloo–alased lõpueksamid Tartu ülikoolis, esitas kirjaliku töö, ja omandas 1917. a märtsis I järgu diplomi.

1917. a sündmuste mõjul avaldas E. Asson brošüüri "Venemaa vana kord ja selle kukutamine". Siit selgub, et 1917. a kevadel lootis E. Asson Venemaa demokraatlikule arengule ja pidas tarvilikuks, et eestlased sellele kaasa aitaksid. Jaanuarist aprillini 1919 oli ta ka rahvusliku kooli õpetajate ettevalmistamiseks ümberkorraldatava Tartu Õpetajate Seminari ajalooõpetaja.

1919. a kevadel, seoses valimisega Eesti Asutavasse Kogusse, tuli E. Assonil lahkuda Tartust, ajutiselt ka koolitööl. Asutavas Kogus kuulus ta Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei rühma. Tema üks esimesi ülesandeid rahvaesinduses oli osavõtt iseseisvusakti komisjonist. Selle komisjoni ettepanekul võeti 19. mail 1919 vastu "Asutava Kogu deklaratsioon Eesti riiklikust iseseisvusest".

E. Asson valiti ka hariduskomisjoni. Oma sõnavõttudes "Avalike algkoolide seaduse" arutamisel (1920) kaitses ta ühtluskooli põhimõtet, ühtset algkooli ja kõigile ühesuguste võimaluste loomist keskhariduse omandamiseks. Tuli tegelda ka Eesti riigipiiri küsimustega.

E. Asson valiti ka Riigikogu (1921–1923) koosseisu. Lühemat aega (1919–1921) töötas ta Haridusministeeriumis osakonnajuhatajana.

1921. aastal abiellus E. Asson inseneri ja poliitikategelase, Eesti Tehnika Seltsi (1917) ja Tallinna Tehnikumi (1918) ühe asutaja Ferdinand Petersoniga (1887–1979). Oma raamatuid avaldas E. Peterson (1930. aastate lõpust Petersen) aga edaspidigi Emma Assoni nime all.

Ka abielus ja kahe poja emana võttis E. Asson avalikust elust võimaluste piirides osa. Eeskätt püüdis ta nüüd kaasa aidata naisliikumisele, olles veendunud, et "naise ainelise ja õigusliku seisukorra tõstmine on võimalik ainult demokraatlikus riigis". Artiklis "Naine ja poliitika" (1924) juhtis ta tähelepanu sellele, et Vabadussõja järel oli naise osa Eesti ühiskondlikus elus langenud. III üleriiklikul naiskongressil (1925) valiti E. Asson Naisorganisatsioonide Liidu juhatusse. 1929. aastal valiti ta aga Tallinna linna volikogusse.

Pidevalt jätkus töö ajalooõpikute käsikirjadega. 1923. aastal ilmus raamat "Suur Prantsuse revolutsioon", mis sobis käsiraamatuks õpetajale, täiendavaks lektüüriks ka vanemate klasside õpilastele.

1920. aastate keskel tajus E. Asson, et ta vajab taas lähemat kontakti tegeliku koolitööga, mis aitaks teda õpikute koostamisel. 1926. a augustist saigi temast jälle tegevpedagoog – nüüd Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumis, kus ta töötas 1935. a augustini.

1930. aastate teisel poolel avaldas ta õpikuid ja oli Haridusministeeriumi esindajaks Õhtukolledži eksamikomisjonis.

1940. a sügisest töötas E. Asson õpetajana Tallinna 2. keskkoolis (1881. aastal asutatud reaalkoolis). Seal oli ta ajalooõpetaja ka Saksa okupatsiooni ajal ja esimestel sõjajärgsetel aastatelgi. 1948. a sügisel vabastati ta Tallinna 2. keskkooli ajalooõpetaja kohalt. Erudeeritud ajaloolane kõrvaldati erialaselt tööilt. Mõnda aega sai E. Asson veel töötada Tallinna 1. keskkoolis, tema poja, füüsika–matemaatikadoktor Ivar Peterseni andmetel mitte ajaloo, vaid algklasside vene keele õpetajana. 1950. a aprillis vabastati staažikas pedagoog sealtki ja ta jäi pensionile. E. Asson suri 1. jaanuril 1965 ja on maetud Tallinna Metsakalmistule.

27 aastaga (1912–1939) avaldas E. Asson üle 30 õpiku (koos kordustrükkidega), sealhulgas üle 20 keskkooliõpiku.

Vanaaja õpiku rikkalikult ja heatasemeliselt illustreeritud esmatrükile (1912) järgnesid kordustrükid 1919., 1921. ja 1931. aastal. 5. trükk sai kooliraamatute komisjonilt positiivse hinnangu.

1934. a koolireformi järel avaldas ta veel vanaaja õpiku keskkooli I klassile (5. õppeaasta) 1935. ja 1937. aastal (viimane sai Haridusministeeriumi soovitusе) ning vana– ja keskaja õpiku progümnaasiumi III ja reaalkooli I klassile (1939).

Vanaaja õpikule järgnes 1918. aastal keskaja õpik keskkoolile (2. tr – 1919; 3. tr – 1922; 4. tr kahes vihikus 1924–1925; 5. tr – 1932). Ajalooõpikute autor ja ajaloo õpetamise metoodika hea tundja Johannes Adamson (1883–1944) kirjutas 1924. aastal, et "E. Assoni õpperaamatuid võib lugeda kõige enam kordaläinuiks (vana– ja keskaja õpperaamatud). Neis on esitatud nii poliitiline kui ka üldkultuuriline ja sotsiaalmajandusline element, s.t kõik tähtsamad ajaloo tegurid" (Kasvatus, 1924, nr 4). 1935. aastal avaldas E. Asson veel keskaja kursuse keskkooli II klassile (6. õppeaasta).

E. Assoni "Uus aeg" kannab tiitellehel ilmumisaastat 1925, tegelikult aga jõudis kasutajateni kahes vihikus järgmisel aastal. Kõrvuti üldajalooga esitati siin kokkusurutult ka Eesti ajalugu. Ajaloolane Villem Orav (1883–1952), kes E. Assoni vana– ja keskaja õpikute hilisemaid trükke oli positiivselt hinnanud, tegi uusaja õpiku kohta eitava otsuse (Kasvatus, 1926, nr 11). Kuid uusaja 2., ümbertöötatud trükk (1932), kus autori tekst vaheldub katkenditega ajaloolistest teostest ja allikatest, sai kooliraamatute komisjoni soovituse.

1933. aastal järgnes keskkooli IV klassi uue ja uusima aja õpik (18. sajand ja 19. sajandi esimene pool). Järgmisel aastal avaldati "Üldine ajalugu" gümnaasiumi lõppklassile (19. sajandi teine pool ja 20. sajandi esimene veerand).

Ka reformijärgsele keskkoolile kirjutas E. Asson mõned uusaja õpikud: need olid üldajaloo õpikud (koos Eesti ajalooga) keskkooli III ja IV klassile, mis hõlmasid uusaega kuni 19. sajandi esimese pooleni (1936 ja 1937).

1937. aastal andis ta välja "Üldise ajaloo koos Eesti ajaloo ja kodanikuõpetusega" keskkooli V klassile, mis oli kohane nii progümnaasiumile kui ka reaalkoolile. Kodanikuõpetuse osa põhines uuel põhiseadusel, mis hakkas kehtima 1. jaanuarist 1938.

E. Assoni ühe viimase õpikuna ilmus 1939. aastal "Uus– ja uusim aeg. Progümnaasiumi IV ja reaalkooli II klassile". Väga heal paberil, eeskujulikult illustreeritud raamat sai Haidusministeeriumilt loa koolides kasutamiseks.

Algkooliõpikuid avaldas E. Asson alates 1922. aastast. 1920. aastate esimesel poolel ja keskel ilmus mahukas kahejaoline õpik "Üldine ajalugu algkoolidele ja iseõppijatele". Selle 1. jagu (vana– ja keskaeg) anti välja kahes vihikus 1922. aastal: 2. jagu (uus– ja kõige uuem aeg 6. klassile) järgnes samuti kahes vihikus (1923 ja 1925). Autor ei olnud veel leidnud algkooliõpilasele päris eakohast sõnastust ja lähenemisviisi, mistõttu see raamat sobis enam täiskasvanud iseõppijatele.

1930. aastail avaldas E. Asson koostöös pedagoog August Mölleriga (hiljem Mölder) algkoolile ajaloo ja kodanikuõpetuse õpikud. "Eesti ajalugu ühes üldajalooga. Algkooli V klassile" ilmus 1931. aastal (kordustrükid 1931, 1933 ja 1938). "Eesti ajalugu ühes üldajalooga ja kodanikuõpetus. Algkooli VI klassile" ilmus kuues trükis aastail 1931–1938. Need silmapaistvalt hästi illustreeritud raamatud olid algkoolile kohasemad.

Erinevalt J. Parijõe, T. Adamsoni (Algma) ja J. Adamsoni väga laialt levinud ajalooõpikutest, kus oli rohkesti kujukaid kirjeldusi ja meeleolukaid, piltlikke jutustusi minevikusündmustest, esindas E. Assoni ja A. Mölderi töö traditsioonilisemat käsitluslaadi. Ometi sai see üsna tunnustava hinnangu kooliuuendusliikumise juhtivalt tegelaselt Johannes Käisilt (Õpetajate Leht, 11. sept 1931).

E. Asson oli üks alusepanijaid eesti keskkooli algupärasele üldajaloo õpikule, ühtlasi viljakamaid ajalooõpikute autoreid Eesti iseseisvuse aastail. Suurem tähtsus oli tema töödel 1920. aastail, mil keskkooli ajalooõpikuid ilmus veel suhteliselt vähe. Ent ka järgmisel kümnendil rikastas ta eesti õppekirjandust.

Ajaloolane, kelle raamatutest õpiti kolme aastakümne jooksul, sõnastas ühe oma juhtmõtte 1922. aastal järgmiselt: "Üldse on märgata inimsoo ajaloos alatasast edu, ajutiste tagasiminekute pääle vaatamata."

VÄINO SIRK,
ajalookandidaat

"Rikkalik saak" (guašš). 5
Tõnu Leesmenti joonistus

August -

On juba august. Kolletavad viljad.
Pihl võtab jumet. Ritsik saeb ja saeb.
Sa astu väravale õhtul hilja,
siis tunned, kuidas sinus voolab aeg.

Nagu märkamatult on astunud hilissuvi meie ümber mad. Õhtud pimenevad – vanarahvas lausus: "Augus mid; küpsevad pihlaka– ja kibuvitsamarjad ning palu jad on ussidest puhtad, tuleb hiline rukkiküli hea. L jatuuled toovad häid kartulivõtuilmu (Otepää). Pilk ädalalill ning liivikud ja rabad on kaetud kanarbiku Kuu lõpupoole saavad eluvaimu sisse ja tulevad urg päikeselised ilmad ja tuleb pikk sügis (Uulu). Mets hiiri, tuleb pehme talv (Martna). Märkamatult on ka võtnud ette pika teekonna Aafrikasse. Amblas laus tembrikuul, siis pikk." Vanarahvas kiitnud: "Lõhusl nu suvine laul. Augustis võivad ilmad olla üpris tu leb pikk ja lumine talv; nii nagu on ilmad lõikuskuu

Põldudel valitseb aga küps rahu. Vanarahvas tääl di, et nüüd pole põllumehel puhkepäeva ega ööd. N tuli vilja lõigata ja öösel reht peksta. Lõikuskuu täi

Lauritsapäev – 10. august

Püha Laurentsiuse mälestuspäev, rahvasuus tuntu lele piir panna kui ka ise tulekahju tekitada. Sel pä nõu ja viht, et ta saaks vihelda või hoonete katusel öeldud, et Laurits viskas vette jahekivi, lauritsapäev: jäid seisma, küpsetati saia ja sepikut, veristati loom pärast lauritsapäeva olnud kõige parem rukkikülvaa vitati Rõngus maha külida kas enne või pärast lau lehti. Ka õunte ja muu puuvilja söömine polnud ei vilja. Ka humalasse pannud laurits viimase vihi ni (Kavastu). Kui keegi põndakutel pärast pikseviima Jaani). Samuti ei olnud sünnis kolistada–müristada kahju.

Rukkimaarjapäev – 15. august

Üks paljudest Maarjale pühendatud tähtpäevades ajaga. Heinateo ja lõikusega pidi selleks päevaks ki pähklid järele. Rukkimaarjapäev annab loa õunu süü Iidsel ajal ei lastud abielu rikkunud naisi rukist lõi japäeval looma sabaga kolm korda vastu lüpsikut. koogid koorega.

Pärtlipäev – 24. august

Pärtlipäeva pidas vanarahvas esimeseks sügispäe Kaer pidi olema koristatud, muidu hakkasid seda need mustaks. Pärtlipäevast alates hakkas kapsas pe hommikune söömaaeg, algasid öörehed. Ka kari ei Jaagup kaks, Pärtel kolib pütid lakka (Rapla). Mets vaagen, Laur tuleb – lai leib, Pärt tuleb – peavitk lipäeval oli kogu talivili pekstud. Kui pärtlipäeval enne jõulu seisma ei jää.

Pärast vaevarikast viljalõikust ei saadud pikale peeti ära lõikuse lõpetuse pidu ja mindi taas edasi,

Veel suvi kestab. Kolletavas viljas
su jaoks just puhkes karikakraõis
ja sosistas: ei, veel ei ole hilja,
veel imet uskuda ja tabadagi võid...

Kasutatud rahvaluuleteadlase Richard Viidalepa

Lauritsapäev — 10. aug
Rukkimaarjapäev — 15.
Pärtlipäev — 24. august

MÄLETAME MINEVIKKU

Kurgjal elab eesti vaim ja vaimsus

26. juulil ei vajunud autode tolmusaba Kurgja Linnutaja tallu viival teel hetkekski alla. Hommikust hilisõhtuni tuldi, oldi ja mindi. Mitte küll nii mitme tuhandekesi, kui 109 aasta tagusel ülemaaliselt leinalisel märtsipäeval Kurgja talu noort peremeest äratelle saatma, aga ikkagi nii paljukesi, et saada juurde kindlust – Carl Robert Jakobsoni kui oma vaimset juhti ja äratajat pole eesti maarahvas kõigist kurjadest aegadest hoolimata unustanud. Veel enam – taas ammutakse tema mõtetest ja tegudest nii jõudu kui ka eeskuju. Toonase ja tänase ärkamisaja sihid ja taotlused – vabadus ja vaimuvalgus – on ju põhimõtteliselt samad.

Olen Kurgjal kes teab kui palju kordi olnud ja alati saanud sealt kaasa püsiva elamuse. Nagu jalg talu veskisillale astub, algab lummav kujutlustemäng. Silme ette kerkivad pildid ammu olnust, võib–olla hoopis teistsugused kui tegelikkuses olid. Näen turdi mehist meest endale ja oma tulevasele perele eluasemeks kohta valimas, ilusat loodust imetlemas, kohta heaks kiitmas ja ära ostmas. Näen teda aina plaanitsemas, väsimata töötamas, tulemas ja minemas küll sügisporis, küll talvetuisus, vankris, saanis, ratsa, jalgsi, kiirus kui tuli kannul. Oli selles tõtus toimeka mehe tarm või hull aim, et muidu kõigeks elupäevi ei jätku? C. R. Jakobsoni ehitatud ja hiljem rajatud taluhoonete vahel kõndides manab kujutlus uusi pilte: näen õnnelikku paari pulmi pidamas, laste sündi ootamas, mures ja rõõmus elamas, noort naist aina igatsemas, et pikkadelt sõitudelt naaseks kallis pereisa, näen kosuvasse tallu kogunemas talumehi, et saada tarka nõu... Kujutluspildid vahelduvad tõelusega: seal seisab saun, kus Jakobson oma Kurgja–elu alustas ja lõpetas, siis peremehest lõpetamata jäänud, nüüd muuseumiks saanud elumaja, ait, laut, mesipuude maja, selle taga maaniulatuvate okstega hiigelkuusk, mis pakub varju nagu katus pea kohal... Laudas, kus loomad vaikselt nahistavad, hooman tõelist taluhõngu. Kurgjal peab olema aega olla, aega muuseumis lugeda ja mõtelda... Rahvarohke pidupäev pole selleks paslik.

Seekordset õhtupoolikut Kurgjal aitab peale kõige muu meeles hoida mitu üllatust. Esimene oli juba tükk maad enne veskisilda. Ehmusime, et oleme sattunud võõrale pulmapeole. Aga ei, paar noorpaari koos pulmalistega olid tulnud Kurgja talu maile oma õnne kinnituseks tammesid istutama, lisaks neile, mis sinna C. R. Jakobsoni 150. sünniaastapäeva tähistuseks juba päeval kasvama olid pandud. Tore, kui lähikonna pruutpaaridele see tavaks kujuneks.

Teine üllatus sündis veski kõrval vabaõhulaval, kus Kurgja Veskiteater oma taidlusnäitetrupiga etendas Eduard Ralja näidend–fragmentaariumi "Tulesüütaja". Pisut vähem kui 2 tundi C. R. Jakobsoni elu ja võitluse tähtsündmusi, ägedat sõnasõda pastoritega, lõike isamaakõnedest, "Sakala" asutamist ja sündi, võite ja nurjumisi, Kurgja-Linnutaja talu rajamist ja pidamist, perekonna loomist, lugematuid ettevõtmisi oma maa ja rahva kasuks kuni surmani. Laval olid sõna lausumata äratuntavad Ado Reinvald, Johann Voldemar Jannsen oma tütre Lydiaga, Lilli Suburg, Friedrich Reinhold Kreutzwald... Kõige rohkem aga Carl Robert Jakobson, sest osatäitja, C. R. Jakobsoni nim Viljandi 1. keskkooli direktor Tarmo Loodus sarnaneb temaga loomuldasa nagu veresugulane. Viljandi koolinõuniku sõnutsi mitte ainult välimuselt, Jakobsoniks teda hüütavatki, sest ka tema on aatemees, tubli hariduse ja seltsielu edendaja. Kolleeg teadis meenutada lõbusat vahejuhtumit: kui kool oli tähistanud üht Jakobsoni–päeva, palutud väikest koolijuntsi viia lilled Jakobsoni büsti juurde. Tema läinud otsejoones direktori ette ja ulatanud õied temale. Kui ongi legend, siis ilus ometi!

C. R. Jakobsoni 150. sünniaastapäeval kohtasin Kurgjal ka teist koolimeest – Sven Sagrist. Kaunist suvepäeva lõpetades tabasime end ühtmoodi mõtlemas, kuid tema mõte sai enne sõnadeks: "Uskusin, et näen täna Kurgjal meie vaimuinimeste eliiti, palju koolijuhte ja õpetajaid, hariduse tippjuhtidest rääkimata. Aga keda pole, seda pole, mõni harv erand välja arvatud."

Päikeseloojangus näis Kurgja veelgi kaunim. "Linnutaja" laulu ja torupillimängu vaibuvad helid jäid lahkujaid saatma, teised rahvapillimängijad võtsid üles tantsuviise, ikka veel jatkus võõrustajail pakkuda karaskit ja Kurgja talu lehmade piima...

Ei saa mitte ütlemata jätta: õpetajad, kes te seda ametit kutsumusega peate, avastage enda ja oma õpilaste jaoks Kurgja. Seal elab ikka veel C. R. Jakobsoni mõte. Seal elab eesti vaim ja vaimsus.

VIIVE LEHT

). 5. klassi õpilase
sius

- lõikuskuu

e õue ja tajume sügise lähenemist. Kuu keskel võivad meid üllatada isegi esimesed öökül-
Augustikuus on juba koll põõsa all." Aias on saanud valmimishoo sisse õunad, kirsid, ploo-
g palukad. Põldmurakad kutsuvad noppima. Helmes pandud tähele, et kui metsvabarna mar-
hes. Lindude laul hilissuvel ennustas head – pikka ja sooja sügist. Lõikuskuu udud ja põh-
. Riku paelub aasadel õitsev põdrakanep, madalal luhal laotab oma suuri lumivalgeid õisi
rtsiku lillakasroosa vaibaga. Vesi muutub puhtamaks ja külmemaks, vee "õitsemine" lõpeb.
adurgudest välja laisad lutsud. Kui lõikuskuul on palju ämblikuvõrke maas, püsivad ilusad
. Metsloomadel algab karvavahetus ja nad valmistuvad pikaks talveks. Kui sügisel on palju
on kadunud pääsukeste soe vidin katuseräästa alt, kägu ja peoleod. Laulumeister ööbik on
s kusuti: "Kui pääsukesed parvedena augustikuus ära lähevad, tuleb lühike sügis, kui sep-
õitskuu välk külvab seeni ja valmistab vilja." Veel kõlab lõokese, rasvatihase ja ohakalin-
riste tuulised ja tormised ning merevee seis kõrge. Ilmatarkust: on augusti alguses palav, tu-
kustuu kolmandal nädalal, sellised tulevad need kogu sügise (Viljandi).
s täiskis, et augustis on kolm muret: niita, künda ja külvata. Lõikuskuu kättejõudmisel öel-
ööd. Nii see vanasti oli – päeval rabati mõisapõllul, öösel ja pühapäeval oma kodus. Päeval
uu tähtpäevade seas on tuntud lauritsa–, rukkimaarja– ja pärtlipäev.

tunud samuti tulejumaluse või tulekaitsjana, kelle võimuses oli nii tuld summutada ja tu-
Sel päeval kehtis tuletegemise keeld. Lõuna–Eestis peetud soodsaks asetada Lauritsale vee-
atusele vett heita. Lauritsapäeva järgi püüti juba saabuva sügise ilmu ette näha. Valgjärvel
apäeva öödest algasid sügisesed hallad. Kuusalus olnud vanasti lauritsapäev suur püha. Tööd
loomi. Peeti vägev laadatrall kireva palaganiga. Pühajärvel öeldud, et kaks päeva enne või
kõvamise aeg. Reht ei pekstud – keelust üleastujail pani Laurits rehe põlema. Talivili soo-
st lauritsapäeva, soovitavalt kolm päeva enne ja kolm pärast. Lauritsapäeval laotas kapsas
nud enne lauritsat lubatud: sööja sai paised ning puud ise ei kandnud tükil ajal korralikult
iha ning sellele, kes sel päeval herne– või kapsapõllule läks, tulid aiakraamile ussid sisse
vihma näinud liikumas vainuköit ja selle lahutanud, tabanud teda järjest tulekahjud (Suure–
stada – pikne jäi puhkama ja polnud vaja teda asjatult äratada, liiatigi tõi see kaasa piksе-

vaikest. Agraarkalendris, nagu nimigi ütleb, seostati teda soodsaima talirukki mahategemise
ksikindlasti ühele poole saadud olema. Mulgimaal öeldud, et rukkimaarja toob marjad, Pärt
nu sõja. Alutagusel tähendati, et pärast rukkimaarjapäeva hakkavad kärblased endid pooma.
ist lõikama. Nad pidid töötama eraldi. Et lehm annaks palju piima, lõödud Võõpsus maar-
ikuu. Paljudes paikades Lõuna–Eestis oli maarjapäeva toiduks kartuli– või oapuder ja pann-

gisõievaks. Sel päeval kippus alati olema torm ja raju, sest pärt päikesepaistet ei sallinud.
sech "hallad hiilima" – algasid ööküimad. Ka lina pidi kitkutud olema, vastasel juhul jäid
sas pead looma – Laurits laotab lehed, Pärtel pöörab pead (Mõniste). Teomehel kadus kesk-
kariti käinud enam lõuna ajal kodus ning piima hakkas vähemaks jääma – Jaan viib püti,
. Nõsinikud võtsid pärtlipäeval mett. Võrumaal öeldi aga sedamoodi: "Jaan tuleb – pudru-
aviki kaasas." Jaagupipäeval jätkus jahu ainult pudruks, lauritsapäeval tehti juba leiba. Pärt-
äevul mets veel haljas, tuleb soe sügis (Ravila). Kui pärtlipäeval müristab, siis vankriratas

ikale puhkusele jäädа. Sügistöid oli küllaga ootamas. Sirutati vaid korraks valutavat selga,
edas, töö ees, tegijad järel.

HARALD TAMMIK

alepa materjale ja Virve Osila luulet.

ugust
5. august
ist

Otto–Reinhold–Ludvig Ungern–Sternberg

(5. aug 1744 – 2. august 1811)

Et eile möödus 180 aastat kurikuulsa paruni Otto–Reinhold–Ludvig Ungern–Sternbergi surmast, siis meenutan mõnda tema elust. Ungern–Sternbergist on kirjutatud raamatuid, laulumänge ja avaldanud kirjatükke ajakirjanduses. Sageli on raske vahet teha, kust algab tõde ja lõpeb legend. Temale tõi kuulsuse see aeg, mil ta elas Hiiumaal. Hiidlased nimetasid teda Hiiu Ungruks ja Hiiu Krahviks. 1781. aastal ostis parun O.–R.–L. Ungern–Sternberg krahv Karl Magnus Stenbockilt Kõrgesaare mõisa 55 000 rubla eest ja asus oma perekonnaga sinna elama. Kuna parunile meeldis meri ja laevandus, asus ta hoolikalt tegema ettevalmistusi saarele Suursadamasse laevatehase ehitamiseks. Merest ja laevandusest lootis parun suurt tulu, kuid juhtus nii, et hiljem sai see kõik talle saatuslikuks. 1787. a päris parun Vastse–Kuuste mõisa, mille 1789. aastal vahetas Haapsalu Uuemõisa vastu. Nüüd tahtis ta kõiki oma maa–alasid ühendada Hiiumaale. Selleks hakkas ta kaupa sobitama krahv Jakob Pontus Stenbockiga, kel oli Hiiumaal Suuremõisa ja Partse mõis. Kuna krahv Pontus siples parajasti võlgades, nõustus viimane paruni ettepanekuga ja ta vahetas oma mõisad Uuemõisa vastu 1796. aastal, saades vaheltkasu 30 000 rubla. 1799. aastal ostis parun veel krahv Stenbocki perekonnalt Hiiumaal Putkaste mõisa. Nii sai parun O.–R.–L. Ungern–Sternbergist laialdaste maa–alade omanik. Nüüd andus parun täielikult oma mõisade majapidamisele, olles moodne ja edasipüüdlik põllumees. Ta oli tol ajal isik, kes vaimselt kõiki teisi Balti mõisnikke kaugelt ületas, sest tema täiuslik raamatukogu tõendab oma peremehe laialdasi teadushuvisid. Peale põllumajanduse oli parun tegev ka merekaubanduses. Neid kogemusi sai ta noorpõlves Inglismaal, kus ta tegutses kaubandusalal ja võitis tolleaegses äriilmas rohkesti lugupidamist. Tal oli Hiiumaal mitu suurt purjelaeva, millega ta oma mõisades kasvatatud rukist Hollandisse vedas. Tema teravilja hinnati välismaal väga kõrgelt ning tema rukist kodeeriti Amsterdami viljabõrsil Ungern–Sternbergi rukki nime all. Paruni elav ja alaliselt tegev vaim paistis esiti silma meremehena. Kuna meri oli talle eriti südamelähedane, valiski ta oma päriseluasemeks Hiiumaa ja esialgu Kõrgesaare, kus mõisamaadelt kerkiv Kõpu tuletorn hoiatas meremehi Suurrahus (Näkmansgrundi) varitseva surmaohu eest. Meri on seal väga salakaval ja on juba vanast hallist ajast saadik nõudnud lugematul arvul ohvreid nii laevade, nende laadungite kui ka meeskondadena. Eriti sügistormide ajal, kui metsikud murdlained veeresid mõirates ja vahutades üle karide ja madalike, võis sealt sageli kuulda surmahädas viibivate laevnike südantlõhestavaid appihüüdeid. Sellistel puhkudel asusid kohalikud rannaelanikud omaehitatud eriliste merekindlate paatidega merehädalistele appi. Sellised päästepaadid olid ka parun Urgern–Sternbergil. Millistel motiividel see päästetöö toimus, pole teada. Keegi ei tea, millised roimad toimusid hirmuööde marumühina varjul. Kumb oli tollal kallim, kas hukkuv inimelu või hukkuv varandus? Vist oli tollal vähe väärtust inimelul, vähe peeti lugu ka omandiõigusest... Päästjate ülimaks sihiks oli ja jäi ikkagi hukkuval laeval peituvad varandused, saak. Saagiahnus oligi see, mis sundis randlasi väikestel venedel tormisele merele, riskima oma eluga. Nüüd tekib küsimus: võib–olla ei suutnud ka rikkusi ihaldav parun vastu panna kiusatusele ja andus saagiahnusele? Jah, nii see oli ning siin peitubki parun Ungern–Sternbergi elutraagika ja ta hukkumise sügavam põhjus. Kohtuprotsessi aktid kõnelevad selget keelt, et paruni käed polnud puhtad hukkuvatelt laevadelt päästetud varanduste omastamisel. 1797. a jooksis Suurrahu karidele Hootsi laev "Louisa Garolina", mille päästmist korraldas parun Ungern–Sternberg isiklikult. Parunile tundus rannaõigusjärgne päästetasu liiga väiksena ja ta sõlmis laevakapten Bergmanniga kokkuleppe, et see deklareeriks rasket laevaõnnetust ja annaks sellepärast parunile ühe kolmandiku päästetud varandustest, ehkki seadus lubas vaid ühe veerandi ka kõige raskemal juhul, kui laeva rike on nii suur, et laeva on võimatu kohalt liigutada ja mere rahunedes päästa. Nii juhtus hiljem mitme teise merehätta sattunud laevaga. Nagu elus on omad tõusud ja mõõnad, nii oli ka Unger–Sternbergil. Punkti tema elusaatusele pani Suuremõisa lossi kurbmäng 1802. a oktoobrikuu lõpul. Parun tappis oma laeva kapteni Karl–Johannes Malmi, kes oli tema laevadel seilanud kaptenina 18 aastat. 19. detsembril 1802. aastal parun arreteeriti ja kohus arutas tema süüasja 1803. aasta 23. märtsist kuni 23. aprillini ja lõpuks veel 7. ja 8. mail. Eestimaa Keiserliku Ülemkohtu 30. juuli 1803. a otsuses märgitakse, et parunile määrati eluaegne vanglakaristus. 6. sept 1804. a muutis keiser Aleksander I vangistuse otsuse eluaegseks asumiseks Siberisse. Kohtulik asjaajamine saadeti Peterburi Senatisse, kus kogu asjakäigu kirjeldus tõlgiti saksa keelest vene keelde ja esitati keisrile kinnitamiseks ühes otsusega: Ungern–Sternberg Siberisse! Keiser kinnitas akti: "Nii olgu. Aleksander." Nõnda asuski kuulus Hiiu krahv 1804. aastal elama Siberisse, Tobolskisse. Seal lõi ta kontakte kohalike elanikega. Kõrgeltharitud inimesena leidis ta rahuldust kultuuri vallas. Majanduslikke muresid tal ei olnud, sest iga aasta oli tema kasutada 20 000 rubla. Suurt rahuldust on parun leidnud maalimisest. Palju pilte on ta maalinud Siberi elust ja saatnud need kodumaale. Tema asutas Tobolskis eesti asunike koguduse ja aitas oma saatusekaaslastel üles ehitada nägusa jumalakoja. Ka Hiiumaal laskis parun oma kulu ja kirjadega ehitada Reigi ja Palu kiriku. Väikese Hiiu saare elule panid parun O.–R.–L. Ungern–Sternberg ja tema järglased ning sugulased tugeva aluse, mille alustoed on veel tänaseni püsinud: nt Kärdla linna tekkimine ja palju muud. Vana Hiiu Ungur suri Siberis 2. augustil 1811. aastal. Alates 1804. a kuni käesoleva ajani on Ungru krahvi ainetel ilmunud üle kahekümne eesti, inglise, prantsuse ning ungari autorite teose. 1949. aastal lavastati esmakordselt J. Smuuli libreto ainetel G. Ernesaksa ooper "Tormide rand".

MANIVALD KUIK

Viimsi 750. aastapäev

Hiljuti tähistati Harjumaal Viimsi esmamainimise 750. aastapäeva pidulike juubeliüritustega Haabneemes ja Viimsis. Esmamainimine tähendab teatavasti üleskirjutusi Taani Hindamisraamatus 1241. aastal.

Ajaloost on teada, et Viimsi kandi rahvas otsustas 1919. aastal asutada oma valla, mis sai teoks 1919. a sügisel. 1939. a valdade reformiga liideti Viimsi vald Iru vallaga. Nõukogude okupatsiooni ajal aga moodustati valdadest külanõukogud. 1945. aastal loodi Viimsi külanõukogu, mis hõlmas endise Viimsi valla maa–alad.Hiljem liideti juurde veel Prangli, Aksi, Aegna ja Naissaar.

28. detsembril 1990. aastal loodi aga taas Viimsi vald endise külanõukogu alale. Vallavanemaks valiti Ants Lindemann ja vallasekretäriks Sirje Saks. Valla humanitaarnõunik on Harald Roosvee.

Viimsi valla põhimäärus ja arengukava vaadati läbi ning kinnitati Harju Maavalitsuses ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi ekspertkomisjonis novembris 1990. aastal ning valla õigused kinnitas EV Ülemnõukogu Presiidium 20. detsembri 1990. a otsusega.

Viimsi–750 juubeliürituste kavas oli ka õpilastööde näitus (eksponeeriti Viimsi keskkoolis), mida rohkearvuliselt külastati.

Viimsi vallavalitsuse pressikonverents pidustustele saabunud ajakirjanikele ja külalistele peeti Viimsi keskkooli aulas. Kuulajaid informeeriti sellestki, et praegu on vallas vaid üks keskkool – Viimsi keskkool, kuid ootel ka mitme 9klassilise nn külakooli projektid. Viimsi keskkool on õpilasperele kitsaks jäänud (koolihoone valmis 1981. a). Majale projekteeritakse juurdeehitist. Ruumikitsikusest peavad välja aitama ka uued algkoolid, mis kavatsetakse rajada Püünsi külla, Randverre ja Pirita Lillekasvatuse Näidissovhoosi keskusesse.

Opilaste arv Viimsi keskkoolis 1990/91. õppeaastal oli 752. Koos kooli ja õpilasperega on kasvanud ka õpetajaskond. Praegu töötab koolis 64 õpetajat. Kooli juhib 1984. aastast alates Heino Einer, õppealajuhatajad on Helle Palu ja Eha Pajus.

Viimsi keskkool on igati nüüdisaegne kool, kus on ainekabinetid, arvutiklass ja võimla. Kool on elavalt osa võtnud koolinoorte üritustest. Edukamad alad on olnud bioloogia, füüsika, keskastme matemaatika ja tütarlaste tööõpetus. Koolis on heal järjel koorid ja inglise keele süvaklassid.

Tänavu on koolil ees märkimisväärne tähtpäev – Viimsi kooli 125. aastapäev, mida tähistatakse 18.–20. oktoobrini.

AVO SUURVÄRAV

MÄLETAME MINEVIKKU

Projektwoche ajal õmmeldi kaasatoodud materjalist rõivaid. Valmistoodang jäi õpilastele.

Sõprussilda rajamas

(Algus ÕpL nr 30.)

Gymnasium Laurientianum

Arnsbergis on 14 linnaosa, mis paiknevad maalilistes mägedevahelistes orgudes ja mägede nõlvadel. Rahvasuus kutsutakse linna koguni Sauerlandi pärliks. Elanikke on kokku üle 100 000, kuid Arnsberg-2es, kus peatusime, elab 23 000 inimest. Linnas on 20 algkooli (1.–4. kl), 4 põhikooli (5.–9. kl), 3 reaalkooli (5.–10. kl), 5 gümnaasiumi (5.–13. kl) ja üks kutsekool. Gümnaasiumidest on üks auväärsemaid Gymnasium Laurientianum, Aseri keskkooli sõpruskool. Selles 32 klassikomplektiga õppeasutuses õppis käesoleval õppeaastal 780 õpilast. Neid õpetas 65 pedagoogi, neist osa kohakaaslased (pereemad, erikursuste õpetajad). Enamik on meesõpetajad. Klassis on kuni 25 õpilast.

Linnaelanike ja õppurite arvu kasv on tinginud kooliruumide laiendamise, seepärast on selles koolis n–ö vanale vestile uus pintsak juurde tehtud. Koolis on mitu saali, üks neist 600kohaline. Selles toimuvad kooli kõik suuremad üritused, kuid ka koosolekud ja kontserdid kogu linnale.

Kooli tutvustamisel rõhutas K.–H. Menne, et kooli õppe– ja kasvatustöö ning õppeprogrammid rajanevad praktilise elu nõuetel. Õppekabinette vaadates tundus algul, et väliselt oleks kõik nagu meilgi, kuid siiski ei. Keemia, füüsika ja bioloogia ainekabineti juurde kuulub tingimata laboratoorium, kus tehakse tõesti elunõudeist lähtuvaid katseid. See võimaldab õppeaine sügavamat mõistmist ja kergemat omandamist. Suures võimlas on kaks lükandvaheseina, nii võib 3 klassi korraga võimelda üksteist segamata.

Klassides, koridorides ja isegi võimlas on põrandakatteks linoleum, võimla seinad on kaetud mistraga. Direktori sõnutsi võimla põrandalt sel suvel linoleum eemaldatakse. Kartust linoleumi tervistkahjustava toime pärast seal ei ole. Või on need mingid tervisele mittekahjulikud sordid? Kooli ühe pimeda õpilase tarvis on eriruum vajalike tehnovahenditega, mille abil ta koolitarkust omandab, kõigepealt muidugi lugemise ja kirjutamise pimedate kirjas. Nägin ka liikumisvaegustega õpilasi, keda kaaslased abistasid. Üldse tundus, et puuetega õpilastesse suhtutakse väga heatahtlikult ja abivalmilt.

Vaatasin huviga hästisisustatud informaatika kabinetti ja mõtlesin sellele, kuidas paljudes meie koolides tuli informaatikat õppida esialgu päris ilma arvutita. Arvutil tehakse ka oma kooli ajalehte, mis ilmub kord iga kahe kuu järel. Ajaleht valmib täielikult õpilaste tööviljana: kirjutamise, korrektuuri, küljendamise ja trükkimise teevad õppurid kõik ise. Ajalehe sisusse õpetajad ei sekku, kirjutada võidakse kõigest.

Õpilaste riietus on vaba, koolivormi ei ole. Tütarlapsed kannavad ka mõningaid ehteid – kõrvarõngaid ja sormuseid. Käitumine tundub olema vabam kui meil, kuid sõbralik ja heatahtlik. Vahetundidel on jooksmist ja käratsemist paras jagu, elatakse välja, rahuldatakse liikumisvajadust. Usna tavaline on vahetunnil ka vile või laul. Külastatud tundide põhjal võime aga kinnitada, et vahetunnil käratsevad poisid ja tüdrukud süvenevad väga põhjalikult töösse, kõrvaliste asjadega tunnis ei tegelda. Ka vanemas astmes tõstetakse tunnis kätt, vastata soovijaid on alati palju, kuid vastatakse istudes. Sellega hoitakse palju aega kokku. Õpilased väljendavad julgesti oma arvamusi ja seisukohti. Õpitakse teadlikult, endale. Tunnimetoodika on painduv, põhineb õpilaste mõttetöö arendamisel. Käsitletav teema töötatakse koos põhjalikult läbi, kasutades jaot– ja näitmaterjale. Tundus, et aineosa omandatakse tõesti õppetunnis õpetaja ja õpilaste aktiivses koostöös. Kui tunni ajal kõht tühjaks läheb, võetakse võileivast rahulikult paar ampsu, see tööd ei sega.

Kuni 9. klassini kasutatakse 6pallist hindamissüsteemi. Oleme vist oma kogemuste põhjal teadlikud Tšehhoslovakkia ja endise Saksa DV, meie mõistes tagurpidipööratud 5pallisest hindamissüsteemist, kuid 6pallisega pole kokku puutunud. Niisiis praegu on Saksamaa põhikoolis 1 – väga hea, 2 – hea, 3 – rahuldav, 4 – piisav, 5 – puudulik ja 6 – nõrk. Õppeaasta lõpul ühe 5 saanud õpilane viiakse järgmisse klassi, kuid kahe 5 puhul jäetakse klassikursust kordama.

Gümnaasiumi vanemas astmes on hindamissüsteem üpris huvitav ja täpne ning põhineb punktisüsteemil: 15 – väga hea +, 14 – väga hea, 13 – väga hea –, 12 – hea +, 11 – hea, 10 – hea –, 9 – rahuldav +, 8 – rahuldav, 7 – rahuldav –, 6 – piisav +, 5 – piisav, 4 – piisav –, 3 — puudulik +, 2 – puudulik, 1 – puudulik –.

Punktide arv märgitakse klassitunnistusele. Kui õpilane lõpetab kooli, märgitakse punktide summa lõputunnistusele. Eraldi näidatakse tulem kohustuslike ja valikainete osas.

Näis nii, et kes olid gümnaasiumi õppima tulnud, tegid ka tõsiselt tööd. Algkooli lõpetamisel annab kool lapsele iseloomustuse. Lapsevanem otsustab siis koos lapsega, kas põhikooli, reaalkooli või gümnaasiumi kasuks. Kui nad tahavad näiteks gümnaasiumi astuda, kuid kool ei soovita, siis korraldatakse vastuvõtukatsed.

Üleminekueksameid ei ole. Gümnaasiumi vanemasse astmesse saamiseks peavad olema head hinded. Kohustuslike kontrolltööde arv on määratud vastavalt nädalatundide arvule. Näiteks 4 nädalatunni puhul peab aastas tegema 8 suurt kontrolltööd. Kõrgkooli saab sisse gümnaasiumi lõputunnistuse alusel. Suurema konkursi korral (nt meditsiin, bioloogia jt) tehakse test. Siis võetakse lõputunnistuse ja testi tulemused kokku ning otsustatakse sissesaamine.

Väga suurt rõhku pannakse Saksamaa koolides keelte õpetamisele. Mida rohkem keeli inimene valdab, seda kergemini saab ta osa maailma kultuurist ja mõistab paremini teisi rahvaid. Selles koolis õpitakse peale emakeele kohustuslikult inglise keelt, mida 5. kl on 5, 6.–8. kl 4, 9. ja 10. kl 3 ning 11.–13. kl 3 tundi, valikainena 11.–13. kl koguni 5 tundi nädalas. Rahvusvahelistest suhetest tingituna on inglise keelt väga vaja ja see on ka hea õppimisstiimul. Nii õpib kogu Saksamaal 95–99% lastest esimese võõrkeelena inglise keelt.

Teise võõrkeelena tuleb 7. kl juurde (vastavalt valikule) prantsuse, ladina või vene keel. Gümnaasiumi 9. kl võib valida ka kolmanda võõrkeele – itaalia, ladina, prantsuse või hispaania keele, soovi korral võib võõrkeeli ka vahetada, oma valikut korrigeerida. Võõrkeele perfektseks valdamiseks aitavad kaasa õpilaste ja üliõpilaste vahetussõidud ning õpetajate ja õppejõudude stažeerimine Inglismaal ja Prantsusmaal. On koole, kus mõningaid aineid, nt maateadus, ajalugu, ühiskonnaõpetus, kunst, muusika, religioon, matemaatika, bioloogia jt, õpetatakse võõrkeeles.

Arnsbergi gümnaasiumis õpib enamik õpilasi 4–5 võõrkeelt. Õpetajad (enamikus mehed) on väga järjekindlad oma nõudmistes. Tihti tehakse kontrolltöid ja teste ning kontrollitakse uute sõnade omandamist ja kirjalike tööde vigade parandamist. Ei peljata ka tõlkimist. Tuli meelde, kuidas meil suhtuti vahepeal võõrkeele õpetamisel uute sõnade õppimisse ja tõlkimisse. Kahjuks ei jää iseenesest midagi külge, vaid ikka tööga. Eks meil oli teisigi möödalaskmisi. Meie noored polnud huvitatudki võõrkeele õppimisest, sest puudus stiimul, praktiline vajadus. Juba üleliidulises hariduspoliitikas oli võõrkeele õpetamisse vildak suhtumine. Nüüd siis maitseme neid mõrusid vilju. Saksamaal on vaja gümnaasiumi lõpetamiseks osata kahte võõrkeelt, kuid palju on neid, kes koguni nelja oskavad.

Õpetajate palgad ja elamistingimused on head, kuid ikka kurdeti kaadri nappuse üle. Puudus on inglise keele, muusika-, matemaatika– ja kunstiõpetajaist.

Enamikul õpetajaist on oma maja või korralik korter. Majad ehitatakse järelmaksuga. Nägin õpetajatest abielupaari uhiuut elamut, mille maksumus oli 330 000 marka. Seda peetakse täiesti normaalseks nende palkade juures. Üle 10 aasta töötanud gümnaasiumiõpetaja saab üle 5000 marga kuus kätte. Ka auto pole õpetajateperes mingi haruldus. Vähe ei olnud ka neid koolipoisse ja –tüdrukuid, kes oma (või vanemate) auto roolis kooli ja kodu vahet sõitsid.

Õpetajatel on kaks eriala, näiteks inglise keel ja ajalugu, saksa keel ja geograafia, matemaatika ja kehaline kasvatus, ajalugu ja teoloogia jne. Algklassides töötavad põhiliselt naisõpetajad, põhikoolis on nais– ja meesõpetajaid võrdselt, vanemas astmes on 2/3 meesõpetajad. Õpetaja nädalakoormus on algkoolis 28, 5.–13. kl 24, reaalkoolis aga 26 tundi. Vanuse ja tööstaaži kasvuga nädalakoormus väheneb, palk tõuseb atesteerimise ja tööstaaži suurenemisega. 50aastaselt alaneb nädalakoormus 2, 60aastaselt 4 nädalatunni võrra. Gymnasium Laurientianumis võib veel kogu kooli peale 50 tunni võrra nädalakoormust vähendada. Kellel ja kui palju, seda otsustab kool. Näiteks klassijuhatamise, vihikute parandamie või mingite eriülesannete täitmise eest võib vähendada. Meesõpetajad saavad pensionile 65–, naised 60aastaselt. Kaks aastat enne pensioniikka jõudmist võidakse jääda osalisele pensionile. Pensioneas enam tööle jääda ei saa. Erandeid tehakse praegu mõningatele ltta suunatutele.

Õpetajaile ülenormitundide eest ei maksta. Vajaduse korral peab iga õpetaja haiguse tõttu puuduvat kolleegi 4 tundi kuus tasuta asendama. Kui asendab rohkem, makstakse välja.

Kool töötab ühes vahetuses. Kaks nädalat kuus on 5päevane töönädal, töötatakse vaheldumisi 5– ja 6päevase töönädalaga. Esimene tund igal kolmapäeval on vaba, et õpilased võiksid soovi korral kirikusse minna. Koolikell oli maheda meeldiva tooniga. Tunnid algavad kell 7.40. Enamasti on 6 tundi päevas. Peale tunde lähevad õpilased koju sööma, koolis sooja einet ei anta. Suurel vahetunnil õpilased einestavad, söövad kodust kaasatoodud võileibu, piima saab koolist ettetellimisel, limonaadi saab osta. Sellist suurt söömist nagu meie koolides, seal ei ole. Ühtpoolikul toimuvad kehalise kasvatuse tunnid, koori– ja orkestriproovid jm klassiväline töö.

Õppeaasta algus ja lõpp on ühe liidumaa piires kõikides koolides ühesugune, kuid erinevates liidumaades erinev. Suvevaheaeg kestab 6–7 nädalat. Õppeaasta kestel on veel 3 vaheaega: sügisene – oktoobri viimane nädal, talvine – jõuluvaheaeg alates 22. detsembrist (14 päeva), kevadine – lihavõttepühad (3 nädalat).

Gymnasium Laurientianumi juhtis esimest aastat Karl–Heinz Menne, kelle valis mitme kandidaadi hulgast välja ja määras kohale linnavalitsus. Direktorite valimisi koolides ei praktiseerita. (Meil on ju demokraatia seda vormi proovitud, kuid paljudel juhtudel kahjuks ebaõnnestunult.)

Saksamaa uue kooliseaduse järgi vastutab direktor kõige koolis toimuva eest. Lähtudes demokraatlikumatest juhtimisvormidest korraldatakse nüüd koolikonverentse, mille otsustustele direktor oma juhtimistegevuses toetub. Koolikonverentsi nõusolek on vajalik suuremate sisuliste otsuste vastuvõtmiseks. Koolikonverentsidel osalevad õpetajad ning õpilaste ja lastevanemate esindajad.

Koolidirektor peab andma 4–10. ainetundi nädalas, olenevalt kooli õpilaste arvust. K.–H. Mennel oli 5 tundi nädalas. Nagu ta ise nimetas, on tundide andmine väga vajalik, nii õpib paremini õpilasi tundma ja mõistab õpetajate muresid.

Direktori asetäitja peab andma õpetaja nädalanormist 8 tundi vähem, s.o 16 tundi. Josef Paselil oli 14 tundi (vanuse tõttu 2 tundi vähem). See on administratiivtöö kõrval küllalt suur koormus. (Tunniplaani tegemisel abistab teda küll arvuti.)

Õpetaja on oma töös üsna vaba, kuid vastutab isiklikult õpetamise ja kasvatamise ning eesmärkide realiseerimise eest.

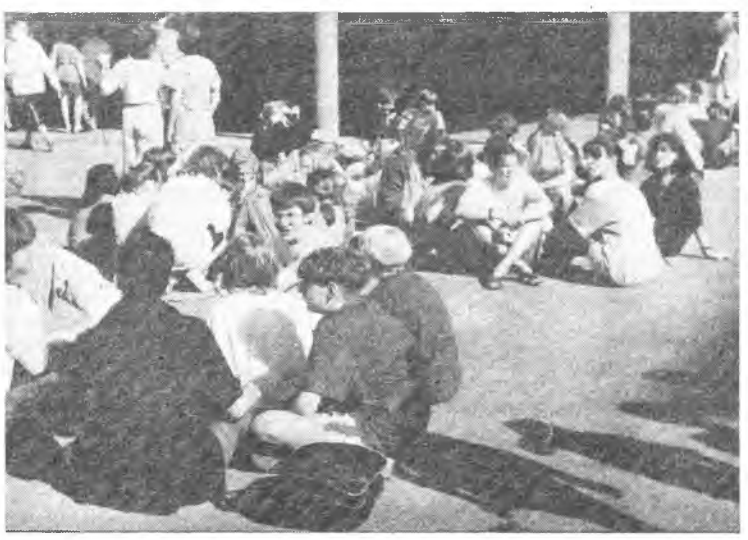
Õpetajate ja õpilaste omavaheline suhtlemine on melega võrreldes vabam, tundus, et ka sõbralikum, kuid vajalik distants säilib.

Õpilastel on alates 16. eluaastast lubatud suitsetada. Selleks on koolis eraldi tuba. Suvel tehakse väike "rahupiip" õues. Eriti massiline suitsetamine ei ole, rohkem on see levinud poiste hulgas.

Suitsetavaid õpetajaid on väga vähe. Nendest, kes tegelesid meie delegatsiooni võõrustamisega, ei suitsetanud keegi. Õpetajate toas oli tubakatossu asemel meeldiv kohviaroom.

(Järgneb.)

JUHAN SEPP

Vahetunnis.

JUHAN SEPA fotod

H U V I T A V T E A D A

Mida mõtlevad Venemaa elanikud oma haridusest

32% on oma haridusega rahul.

31% neist, kes ei ole oma haridusega rahul, avaldasid kahetust, et pole paremat haridust saanud.

6% arvab, et neid on õpetatud halvasti.

Küsimusele "Mida peate silmas, kui ütlete, et teid on halvasti õpetatud?" vastates märkis

3% hariduse ebapiisavat praktilist suunitlust, niisama palju küsitletuist kurtis kutseettevalmistuse puudulikkuse üle.

2% ei ole rahul haridusprogrammide üleideologiseeritusega.

Need andmed on võetud üleliidulise avaliku arvamuse tundmaõppimise keskuse materjalidest küsitluse kohta, mis hõlmas eri vabariikide 1255 linna– ja maaelanikku.

Tragöödia Barnaulis

TASSi andmeil hukkus kuus inimest Barnauli 27. kooli kokkuvarisemisel rusude all. Selles koolis oli pärast kapitaalremonti kavas avada lütseum. Tragöödia põhjuseks olid vanadusest kõlbmatuks muutunud ruumid ja ebakvaliteetne remont. Altai krai hariduse peavalitsuse ülema V. Skovorodnikovi sõnutsi kasvab mahakandmisele kuuluvate, kuid tööd jätkavate koolide arv pidevalt. Praegu on Altais sääraseid õppeasutusi ligemale kolmsada. Uute koolihoonete käikuandmise plaan jäi möödunud aastal täitmata.

"Utšitelskaja Gazeta" toimetus, avaldades hukkunute omastele siirast kaastunnet, märgib, et keegi ei anna tagatist, et täna või homme ei varise kokku veel üks avariiseisundis kool, mattes lapsed oma rusude alla... Liidus on tuhandeid selliseid koole, mis kujutavad endast kõrgendatud ohu tsooni.

Toimetus ootab ministrite kabineti kokkukutsumist ja kiiret vastust.

Vene Föderatsioonis algas 1. juulist ametlik töötute registreerimine

Venemaa Sõltumatute Ametiühingute Föderatsiooni ekspertide hinnanguil eeldatakse, et aasta lõpuks moodustab tööturg rohkem kui 12 miljonit inimest. Neist 4,4 miljonit on uuele töötasustamise korrale üle läinud ettevõtete töötajad. Kolm aastat tagasi oli see arv 1,6 miljonit.

Raskused ootavad ees üldhariduskoolide 8.–10. klasside, kutsekoolide päevaste osakondade, tehnikumide ja kõrgkoolide lõpetanuid. Nende arv moodustab 1,3 miljonit ehk 10,6% kõigist tööga mittehõivatuist.

Tööturule ilmuvad ka pärast lapsepuhkust tööle tulevad naised, neid arvatakse olevat 0,25 miljonit.

Kes oli Lenin teie meelest?

Niisuguse küsimuse esitasid Leningradi Riikliku Ulikooli sotsioloogid Liidu 20 kõrgkooli vanemate kursuste 1863 üliõpilasele.

"Nõukogude riigi rajaja" – nii vastas 25,7% küsitletuist. 21,7% vastas: "Sügavas eksituses olev inimene." "Suur revolutsionäär" – 19,7%, "Väljapaistev teadlane" – 18,8%, "Traagilise saatusega inimene" – 16,6%, "Julm inimene" – 14,4%.

Kui saaks vaid minema!

50% Moskva kõrgkoolide üliõpilasi tahab Nõukogude Liidust ära sõita ja vaid 7,5% ei taha seda kunagi teha. Kuid alatiseks on valmis kodumaalt lahkuma vaid 9% ja 35% – olenevalt olukorrast. 58% suhtub Liidust ärasõitjatesse rahulikult, pidades sellist valikut igaühe eraasjaks. Ent 2,6% peab sääraseid inimesi argpüksideks ja muganejaiks: jooksevad sinna, kus parem. Ära sõita soovijaist tahab 31% endale kõrgemat ainelist elatustaset, aga 20% meelitab olmeraskuste puudumine. 45% nimetas ärasõidu põhjusena soovi maailma näha. Hiljem on nad nõus tagasi tulema.

20% ükskõikseid

20% Venemaa lapsevanemaid ilmutab täielikku ükskõiksust küsimuses, missuguse hariduse saab nende laps. Ent enamik – 53% Venemaa linnades ja külades üleliidulise avaliku arvamuse tundmaõppimise keskuse poolt tänavu mais–juunis küsitletud 1255 inimesest soovis, et nende lapsed või lapselapsed lõpetaksid kõrgkooli. 14% rahuldus tehnikumi või kutsekooliga, 2% arvas, et piisab ka keskkoolist.

Originaalne "ettevõtlus"

Tjumenis jõudis vähem kui kolmandik aasta algusest peale perekonnaseisuametisse laekunud 3500 avaldusest oma loogilise lõpu – pulmadeni. Lugu pole kergemeelsuses, vaid noorte ettevõtlikkuses: perekonnaseisuameti tõend annab õiguse erikauplust külastada. Kuue kuu jooksul ostsid fiktiivsed peigmehed ja pruudid sealt 60 000 pudelt viina ja 15 000 pudelit šampanjat, 7500 karpi šokolaadikompvekke ja niisama palju kilogramme vorsti, teatab agentuur "Ural–aktsept". Teistest ettevõtlikumaks on osutunud industriaalinstituudi üliõpilased: nende instituut paikneb noorpaaride kaupluse kõrval.

Joomarluse buum

Moldovas on registreeritud 69 773 alkohoolikut. Narkoloogiaarstid arvavad, et tegelike haigete arv on vähemalt viis korda suurem.

Pealinnas on kainestusmajja sattunute (naised kaasa arvatud) arv käesoleva aasta algusest mulluse sama perioodiga võrreldes kasvanud kolmandiku võrra. Erinevas joobeastmes inimesi võib praegu linna tänavail kohata igal kellaajal.

Ekspertide prognoosid ei sisenda optimismi. Joomarluse buum, hoolimata alkoholi hinna kolmekordistumisest ja muudest ordinaarsetest meetmetest, ei ole veel oma lage saavutanud. Seda toitvateks läteteks peetakse majanduse kokkuvarisemist, vaesestumist ja turvalisustunde kadumist riigi suhtes.

Oodake... oodake... oodake

50% Venemaa elanikest peab praegust elamispinna jaotamise süsteemi ebaõiglaseks. Seda näitas üleliidulise avaliku arvamuse tundmaõppimise keskuse maikuine 1255 inimese küsitlus.

37% on elamispinna rangete normide ja ülenormatiivse pinna lisamaksustamise kehtestamise poolt.

28% näeb väljapääsu elamispinna privatiseerimises.

26% – erineva üüri kehtestamises sõltuvalt korteri kvaliteedist ja asukohast.

16% küsitletuist pooldab kõigi soodustuste kaotamist elamispinna jagamisel. Iga neljas paneb ette jätta need vaid invaliididele, niisama paljud peavad võimalikuks teha soodustusi aineliselt vähekindlustatud perekondadele.

Iga viies väljendas valmisolekut osta korter teatavate tingimuste korral (jõukohane hind, laenu saamine jne) ja vaid iga viiekümnes oli nõus korterit ostma mis tahes tingimustel. Peaaegu veerand küsitletuist oli valmis tasuta elamispinda veel kümmekond aastat ootama.

Üleliidulisest ajakirjandusest loetu põhjal
HELGI ROOTS

TÕNU KALLE foto

Poleemikat

Mihkel Rebase raskused

Lugesin Mihkel Rebase artiklit ühtaegu rõõmu ja kurvastusega (vt "Õpetajate Leht" 15. juuni 1991). Rõõmuga, sest jälle on kirjandusõpetuse üle südant valutamas uus nimi, ja kurvastusega, sest Mihkel Rebane, kes kuulutab end antud kirjanduskäsitlusega opositsioonis olevaks, ei suuda või ei taha olla täpne.

Siinkohal ei sea ma endale ülesannet arutleda nende teemade üle, millest Mihkel Rebane kirjutab, vaid juhtida tema tähelepanu mõnedele olulistele möödalaskmistele, millest tema artikkel on alguse saanud.

Kahjuks ei valda Mihkel Rebane kolme elementaarset oskust:
1) ta ei oska korrektselt tsiteerida ega refereerida;
2) ta ei orienteeru kirjanduse terminoloogias;
3) ta ei oska arvutada protsente.

Mihkel Rebane ehitab oma artikli üles programmi seletuskirja ühest lausest (s.t kontekstist) välja rebitud fraasile. Mihkel Rebase loo pealkirjas kasutatud lausekatke on programmis hoopis teises tähenduses. Mihkel Rebane väidab pealkirjas: "Keskendudes eriti eesti ja teiste Nõukogude Liidu rahvaste kirjandusele. Ärgem kaotagem valvsust ka uutmise järjekordsel etapil." Seega osutab Mihkel Rebane, et antud lausekatke käib kogu kirjandusõpetuse sisu kohta. Edasi väidab Rebane: "Pealkiri meenutab vanu häid aegu, mil nõukogude kirjanduse tähtsamate teoste tundmaõppimist peeti kasvatuseesmärkide saavutamise peamiseks vahendiks."

Programmi seletuskirjas väidetakse: "Umbes kaks tundi kuus planeeritagu uusima (vastilmunud) kirjanduse vaatlusele õpetaja ja õpilaste valikul, keskendudes eriti eesti ja teiste NL rahvaste kirjandustele ning meile jõudvatele uusimatele nähtustele muude kultuurialade kirjanduses, ajakirjanduse jälgimisele ("Vikerkaar", "Looming", "Keel ja Kirjandus" jmt)." Seega öeldakse programmi seletuskirjas lehekülgedel 3 ja 4 otsesõnu, et jutt on kahest õppetunnist kuus, mil tuleks käsitleda vabal valikul eesti, NL rahvaste ja muude kultuurialade uudiskirjandust. Nagu näeme, vaatluse all on NL rahvaste kirjandus, mitte nõukogude kirjandus, nagu arvab Mihkel Rebane. Miks samastab Mihkel Rebane NL rahvaste kirjandused vaid nõukoguliku kirjanduskäsitlusega, ma ei tea. Kui siit edasi mõelda, jõuame selleni, et Mihkel Rebase arvates kirjutati Eestis, Gruusias, Armeenias jne viimasel poolsajandil ja kirjutatakse ka praegu (sest jutt on ju uudiskirjandusest) vaid nõukogulikku kirjandust. Seda rõhutab Mihkel Rebane ka peaaegu otsesõnu: "Sõjajärgsest eesti kirjandusest on suur osa selline, mille kohta tuleks öelda niinimetatud eesti kirjandus." Need on ohtlikud mõttekurvid, eriti kui ei määratleta, mida mõeldakse mõiste all "sõjajärgne kirjandus".

Tõsi, siinkohal tuleb ka endale tuhka pähe raputada ja öelda, et programm koostati 1989. aastal ja praegu on tegemist selle uustrükiga ning autori lohakuse tõttu jäi sõna "teiste" eespool tsiteeritud lausest välja jätmata. Kuid mõeldes reaalides, näeme, et seegi on pigem vormiline kui sisuline eksimus. Pole midagi parata, praegu käsitleb kogu maailma NLi anastatud rahvaid N Liidu rahvastena ja nii tehakse ka programmis.

Seda, et programmis ei keskenduta peamiselt nõukogude kirjandusele, näitab ka Mihkel Rebane ise, sest kuidas teisiti interpreteerida seda, et vene kirjanduse maht on vähenenud programmis 1986. aastaga võrreldes 40 protsendilt 17 protsendini ja väliskirjanduse osa suurenenud 14 protsendilt 34 protsendini.

Paraku on asi veelgi hullem, sest tühja kah, kui Mihkel Rebane ei tsiteeri korrektselt Märt Hennostet ja ei nimeta teda ka programmi autorina, kuigi see on programmi sisekaanel kirjas. Kuid samuti talitab ta ka Max van Selowi, Homerose, Tolstoi, Alttoa ja teistega. Kui märkad autori suva tsiteerimisel, tekib tahtmatult soov kontrollida kõigi refereeritute ja tsiteeritute mõtteid. Paraku ei anna autor ühtegi viidet.

Mis puutub keskkooli kirjandusõpetuse eksamipiletitesse, siis on need tõesti koostatud TÜ ja TPedI 1990. aasta vastuvõtupiletite põhjal, kuigi Mihkel Rebane seab selle kahtluse alla. Loomulikult ei ole keskkooli eksamipiletite koostamisel kopeeritud kõrgkooli eksamipiletite sõnastust ja ülesehitust, vaid arvestatud eelkõige autorite ja teoste valikut. Käsitledes eksamipileteid, eksib Mihkel Rebane kahes.

1. Vene ja nõukogude kirjandus ei ole üks, vaid kaks erinevat nähtust. Järelikult neid kaht kirjandust samastada ei ole õige.

2. Vene ja nõukogude kirjanduse maht kokku ei ole eksamipiletites 1/3, vaid vene kirjandust käsitletakse 52 eksamipunktist 9–s ja nõukogude kirjandust 1–s eksamipunktis, mis on sõnastatud järgmiselt: "Üks teos kaasaegsest vene või nõukogude kirjandusest". Vene kirjandus on esindatud seejuures järgmiste autoritega: Puškin, Gogol, Lermontov, Tolstoi, Tšehhov, Dostojevski, Majakovski või Jessenin ja Gorki ("Põhjas" ei ole nõukogude perioodi teos). Seega on vene kirjandust eksamipiletites 17% ja nõukogude kirjandust 2% või siis kogumahus umbes 1/5. See on praeguses olukorras (vana õppekirjandus jne) minu arvates üpris optimaalne.

Kõige kummalisem on aga see, et Mihkel Rebane ei saa aru, et antud juhul on tegemist näidispiletitega, mis ei ole mõeldud täpselt trükitud kujul koolis kasutamiseks. On loomulik, et iga kirjandusõpetaja kohandab neid vastavalt sellele, kuidas ta on ainet õpetanud. (Vaata programmis pakutavaid alternatiivseid võimalusi.)

Lõpetuseks võib öelda, et antud juhul on Mihkel Rebane vaid oma eelarvamuste ohver, millele lisandub tahtlik/tahtmatu lohakus. Võib–olla see ongi üks näide sellest, kuidas sõjajärgne kirjandusõpetus on oma eesmärke realiseerinud. Ta on pannud mõned meist tonte nägema ka seal, kus neid ei ole.Hoopis tulusam oleks Mihkel Rebasega polemiseerida kirjandusõpetuse sisu üle. Selle üle, millist programmi me vajame, kuivõrd see peab olema reglementeeriv. Ja kas meil ei ole aeg (tulevikku silmas pidades) üle minna *curriculumi*–laadsele kirjandusprogrammile, kus on kirjas vaid üldpõhimõtted ja suundumused, millele annab konkreetse sisu iga kirjandusõpetaja ise.

MÄRT HENNOSTE

VAATAME OMA ÕUEST KAUGEMALE

IN MEMORIAM

2. juulil lahkus meie seast viljakas kunstnik ja kunstipedagoog Märt Bormeister. Selle aasta 30. septembril saanuks ta 75aastaseks.

Märt Bormeister oli lõpuni aatemees. Kunstnikukutsumuse kõrval elas temas igitunglikult ilu ja headuse juurde juhataja. Laste kunstilise kasvatuse korraldajana oli ta, kui Betti Alveri kujundiga ütelda, aina "helde andja".

Ta tegi seda pikas perioodis, aega ja jõudu säästmata. Olgu see asjaomase komisjoni töö sisustamine, näituste koondamine ja korraldamine, õpilastööde väljaandmine, õpetajate nõustamine. Või kui tarvis, siis ka hädatarvilike materjalide soetamine. Tema igivalmis teokus hämmastas kõiki. Hämmastas ja kutsus kaasa. Ja sinnajuurde imetabane, kõiki soojendav optimism ja huumorilahkus.

Eestimaa mulda on läinud väsimatu tulehoidja, kelle elutöö aina kutsub ja kohustab.

Mõttekaaslaste nimel

KALJU LEHT

ALBERT JUHKAM

27. juulil lahkus meie hulgast pärast rasket haigust 69. eluaastal Tartu tuntud koolimees Albert Juhkam. Ta sündis 1923. a Oudova lähedal eesti talupoja perekonnas. 1935. a saadeti perekond piiriäärsest tsoonist ära asumisele Kesk–Aasiasse. Neil tuli asuda tööle puuvillaistandustes Tadžikistani lõunaosas. Siin lõpetas A. Juhkam keskkooli ja 1942. a kevadel pedagoogilise instituudi geograafiaõpetaja kutsega. Samal sügisel hakkas ta õpetajana tööle, kuid mobiliseeriti peagi Punaarmeesse. Eesti laskurkorpuses tegi ta läbi korpuse kogu sõjatee.

Pärast demobiliseerimist 1946. a sügisel sõitis ta vanemate juurde Tadžikistani, töötas seal kaks aastat pedagoogilisel alal ja tuli koos perekonnaga 1948. a sügisel Eestisse. Sellest ajast peale on Albert Juhkam töötanud Tartu koolides. Esimesed kümme aastat oli ta Tartu Õpetajate Instituudi (lõpus Pedagoogilise Kooli) direktori asetäitja õppealal. Aastail 1958–1973 juhtis ta direktorina Tartu 2. keskkooli, millest just tema käe all kujunes kogu Eestis tuntud keeleõpetuse erikool. Selle kooli õpetajaks jäi ta kuni surmani.

Albert Juhkam oli kogenud, perspektiivitundega koolijuht, alati abivalmis, heatahtlik pedagoog, südamlik inimene, kelle mälestust austavad tema sajad kolleegid ja tuhanded õpilased.

TARTU LINNAVALITSUSE HARIDUSOSAKOND

MIINA HÄRMA NIMELINE TARTU 2. KESKKOOL

TARTU ÕPETAJATE SEMINAR

* * *

Meri koosneb piiskadest,
liivakuhi teradest,
mullasüli sõmeraist.

Piisakesest tunned merd,
liivaterast tervet kuhja,
mulda mõnest sõmerast.

Meres piisad, liivas terad,
mullas sõmer, elus hetked–
pisiasjad kõik ja puha.

Pisiasjust koos nad puha:
liiv ja meri, muld ja elu.
Ise aga on nad suured.

LEILI ANDRE

ÕNNITLEME

Leili K ü t s a r, Eesti Spordigümnaasiumi koristaja, 80.sünnipäeval.

Arnold E b r o k, L. Koidula nim Pärnu 2. kk õpetaja, 70.sünnipäeval

Elfriide L e p s o n, Valga 1. kk endine õpetaja, 70.sünnipäeval.

Maria M ä g i, Valga Õhtukeskkooli kauaaegne õppealajuhataja, 70.sünnipäeval.

Svetlana J ä r v i, Pelgulinna Keskkooli koreograafiaansambli "Pähklipureja" kunstiline juht, 65.sünnipäeval.

Alma K u l l, Jõgeva haridusosakonna endine inspektor, 65.sünnipäeval.

Laine S a n g e r n e b o, Tartu Kesklinna Kooli õpetaja, 65.sünnipäeval.

Aino K o i v i k, Tõrva lasteaia kasvataja abi, 60.sünnipäeval.

Johannes V a p p e r, Narva 2. kk kauaaegne õpetaja, 60.sünnipäeval.

Milvi L e p p, Ulvi 9kl kooli õpetaja, 55.sünnipäeval.

Hilju P a g e l, Põltsamaa 3. lpk kasvataja, 55.sünnipäeval.

Ene E b r u s, Eesti Spordigümnaasiumi õpetaja, 50.sünnipäeval.

Aavo P a a p, kkk nr 30 direktori asetäitja majandusalal, 50.sünnipäeval.

Ivo P l o o m, Eesti Noortemaja lavastaja, 50.sünnipäeval.

Ants R o o s, Haapsalu SIK õpetaja, 50.sünnipäeval.

Lausumisi

■ Haridus konserveerimist ei kannata.

■ Õpetaja peab olema ELU MUINASJUTU mitmepealine heasüdamlik ürgne draakon.

■ Suur õpetaja õpetab ÕPETUST õpetamata...

■ Õpilase teadmatus hilisemas elus saab alguse liigsest teadusest tunnis.

■ Ära süüdista oma tarkuses õpilast tema rumaluses!

■ Õpetada oskavad kõik, õppida aga suudavad vähesed...

■ Õpetades elu seadusi, ära unusta, et ELU MÕISTE on veel Sinulegi SUUR MÕISTATUS...

■ Ühekordne seletus seljatab kolmekordse keelu.

■ Isiksus seisis nõukoguliku kooli tapalaval ühiskondlikult kasuliku töö silmuses.

■ Vabadus ei anna õpetust ilma sunduseta.

■ Ainult rumalad suudavad olla täielikult vabad...

■ TÖE ÕPETUST ei saa lihtsustada, küll aga ära jätta.

■ Mustkunstnikest õpetajate ja akrobaatidest õpilaste igakülgsel toetusel juhib tsirkusekooli kloun...

■ Inimese esmavajadus seisneb hingamises, mitte aga hingatava uurimises.

■ Võts on mõistuse ämmaemand.

■ Rumalus sureb seistes.

■ Õpetaja juhib teadmistevankrit valitseva võimu sillutatud teel.

■ Koolirhirm tekib üleõõ, kooliarm aastatega.

■ Õpilane kuulab sõrmedega.

■ Koolikell teeb sügisel kevadist tilinat, kevade saabudes sügise helinat...

■ Olevik paneb aja lukku...

■ Iga EESTIMAA ööbik laulab isamaalist viisi erinevast noodist...

IVO IVARI
lausumisi aastaist 1977–1991.

VIIVI RUKKI

10. oktoober 1929 – 28. juuli 1991

Päeva ketruste keerde
aastaiks keerutas aeg,
lahti Sinu ees veeres
elu värvikas pael:
mõni aastaring kitsam,
mõni mõnusalt lai,
mõnel murede pisar,
mõni särada sai...
Nüüd on lõng katkenud.

Viimne hüvastijätt on täna kell 11.30 Rahumäe uues kabelis.

Lugupeetud õpetajad

Midagi tõesti huvitavat teile ja teie õpilastele!

WU–SHU! See on Hiina võitluskunst, millega õpiksid mitte ainult noorhärrad, vaid ka õrnem sugu oma hinge valitsema, oma keha arendama ja ennast kurjuse eest kaitsma. Hiinal on tuhandeaastane kogemus kõiges, mis puudutab võitluskunsti. Wu–shud seostatakse tavaliselt india budistliku munga Boddhitharma nimega ja Shaolini kloostriga. Tegelikkuses eksisteeris Wu–shu juba enne Boddhitharma Hiinasse saabumist. Tema oli lihtsalt üks esimesi, kes sidus Wu–shu budismiga.

Tallinnas registreeriti esimene Wu–shu klubi 1989. aastal "Shaolini" nime all ning see tegutseb ISKB "Mainor" juures. Treeningud toimuvad "pika ja lühikese rusika" stiilis, samuti tegeldakse tai–chiga. Tõelise huvi Wu–shu vastu äratab vabavõitlus. Wu–shu on täiskontaktne, s.t võitlus toimub täiesti reaalselt. Võitluskunsti tehnika ei ole ilus, aga see on tõeline, sest toob võidu.

Tallinna Wu–shu klubi "Mainor–Shaolin" püüab Wu–shu sandat edasi arendada ning viia seda Euroopa ja maailma tasemele. **Eesti Wu–shu Uurimise ja Arenduskomitee kuulutab välja Eesti meistrivõistlused Wu–shu sandas.**

VÕISTLUSTE AEG JA KOHT: 3. ja 4. august 1991. a 3. aug kell 15–16 mandaat ja kaalumine "Kalevi" spordihallis, kell 17 võistlused, eelvõistlused.

4. aug kell 12 võistlused, finaalid "Kalevi" spordihallis Tallinn Liivalaia 12.

Võistlustes osalevad Eesti linnade ja alevite võistkonnad ning üksikvõistlejad. Täiskontakt, käe– ja jalalöögid ning heited – kaasahaarav, põnev ja õpetlik elamus!

MARGUS PÄRN,
võistluste organisaator

TEADAANDED

*

13.–15. augustini toimub puhkekeskuses "Nelijärve" aktiivõppe seminar algklassiõpetajatele. Seminari viivad läbi Mirja Mikkonen ja Veikko Sivula Soomest Oulu Ülikoolist.

Osavõtumaks 50 rbl.

Registreerimine ja info telefonil 44 60 93 5.–7. augustini Harjumaa Hariduse Arenduskeskuses.

*

EHA korraldatav ettevalmistusega kunstiõpetajate kursus teemal "Joonistamine ja maalimine vabas looduses" toimub Tallinnas 19.–24. augustini 1991. a. (Mitte Jänedal!) Töövahendid kaasa!

*

EHA teatab, et seoses 6. kl saksa keele õpiku hilisema ilmumisega on vastav kursus edasi lükatud ja selle toimumisest teatatakse täiendavalt.

*

Koiga 9kl kool (edaspidi keskkool) Harjumaal vajab 2–3 aastaks muusikaõpetajat (võib olla üliõpilane või üliõpilased). Täiskoormus + koorid. Elamispind mugavustega majas. Helistada 77 71 35 või 33 01 34 (õhtuti).

*

Tallinna 43. kk vajab 1991/92 õa täiskoormusega ajaloo–, inglise keele ja poiste kehalise kasvatuse õpetajat. Kooli aadress Sõpruse pst 187, kantselei tel 52 24 59 (tööpäeviti k 9–13).

EESTI HARIDUSMINISTEERIUMI JA HARIDUSTÖÖTAJATE A/Ü VABARIIKLIKU LIIDU AJALEHT

Tellimise indeks 69783

Toimetuse kolleegium: V. Aava, V. Ekste, V. Haamer, F. Kupp, O. Nilson, J. Orn, A. Paavo, T. Penjam, H. Rannap, H. Roots, I. Saulepp, J. Sepp, E. Siim, E. Talpsep.

Peatoimetaja J.SEPP 60 27 69, peatoimetaja asetäitja ajalehe alal H.ROOTS 44 98 46, peatoimetaja asetäitja ajakirja alal V.EKSTA 44 36 96, vastutav sekretär F.KUPP 44 98 46, keeletoimetaja S.TOHVER 66 65 23, kunstitoimetaja TIINA SOO 66 65 23, tehniline toimetaja O.LEIDMAA 66 65 23.

TOIMETUSE AADRESS JA OSAKONDADE TELEFONID: 200031 Tallinn, Toompuiestee 30, sekretär (üldinformatsioon) 66 65 23; pedagoogika- ja teadusosakond 66 65 23; poliitikaosakond, humanitaarainete ja esteetilise kasvatuse osakond, koolikorralduse osakond, töökasvatuse ja õhtukoolide osakond, algõpetuse ja koolieelse kasvatuse osakond 44 21 55.

Väljaandja kirjastus "Perioodika", Tallinn, Pärnu mnt 8. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt 67a. "Õpetajate Leht" ilmub igal laupäeval. Üksiknumbri hind tellijaile 15 kop. Tellimishind aastaks 7 rbl 80 kop, poolaastaks 3 rbl. 90 kop, kvartaliks 1 rbl. 95 kop. Trükipoognaid 2. Tiraaž 7 600. Tellimise nr 3210.